

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР
за період із 01.08.2020 по 30.09.2020

Зміст

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми	4
1.1. Адміністративна юрисдикція	4
1.2. Господарська юрисдикція	7
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновків Верховного Суду України	9
2.1. Цивільна юрисдикція	9
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду	17
3.1. Адміністративна юрисдикція	17
3.2. Господарська юрисдикція	20
3.3. Цивільна юрисдикція	31
4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	38
4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	38
5. Окремі правові позиції Великої Палати Верховного Суду	44
6. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду	48
7. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів	52

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	–	Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	–	Верховний Суд України
КАС ВС	–	Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	–	Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КЦС ВС	–	Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
КАС України	–	Кодекс адміністративного судочинства України
ГПК України	–	Господарський процесуальний кодекс України
ЗК України	–	Земельний кодекс України
КПК України	–	Кримінальний процесуальний кодекс України
КЗпП України	–	Кодекс законів про працю України
ЦК України	–	Цивільний кодекс України
ЦПК України	–	Цивільний процесуальний кодекс України

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми

1.1. Адміністративна юрисдикція

Заборона застосування санкцій до боржника, стосовно якого порушено провадження про визнання банкрутом і введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, стосується невиконання чи неналежного виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів), термін виконання яких настав до дати введення мораторію, і не поширюється на поточні зобов'язання (зобов'язання, які виникли після цієї дати) боржника. За поточними зобов'язаннями боржник відповідає на загальних підставах до прийняття господарським судом постанови про визнання його банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури

16 вересня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за адміністративним позовом Публічного акціонерного товариства «Черкасиобленерго» до Головного управління Державної податкової служби у Черкаській області, Державної податкової служби України про визнання протиправними і скасування вимоги та рішення за касаційною скаргою Головного управління Державної податкової служби у Черкаській області на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 25 березня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 04 червня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ПАТ «Черкасиобленерго» здійснює ліцензовану діяльність з передачі та постачання електричної енергії в межах Черкаської області, а Маньківський район електричних мереж, згідно з інформацією з витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань від 05 січня 2018 року, є відокремленим структурним підрозділом ПАТ «Черкасиобленерго».

07 грудня 2017 року ГУ ДФС у Черкаській області було сформовано відносно Маньківського району електричних мереж вимогу про сплату боргу (недоїмки) на суму 355371,77 грн, у тому числі 236893,12 грн – недоїмка, 92843,47 грн – штраф, 25635,18 грн – пеня.

11 січня 2018 року ПАТ «Черкасиобленерго» було подано до ДФС України скаргу на вказану вимогу ГУ ДФС у Черкаській області про сплату боргу (недоїмки).

Рішенням ДФС України від 15 січня 2018 року за результатами адміністративного оскарження вимогу про сплату боргу (недоїмки) залишено без змін, а скаргу ПАТ «Черкасиобленерго» залишено без задоволення.

Вважаючи вимогу ГУ ДФС у Черкаській області про сплату боргу (недоїмки) та рішення ДФС України про результати розгляду скарги протиправними, позивач звернувся до суду з адміністративним позовом.

Позивач зазначає про те, що вимога про сплату боргу (недоїмки) з єдиного внеску (недоїмки, штрафу та пені) є протиправною та підлягає скасуванню, оскільки ПАТ «Черкасиобленерго» перебуває у процесі банкрутства, і ухвалою Господарського суду Черкаської області від 14 травня 2004 року у справі № 01/1494 порушено провадження у справі про банкрутство позивача, одночасно з прийняттям якої введено мораторій на задоволення вимог кредиторів.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 1 частини другої статті 6 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08 липня 2010 року № 2464-VI (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі – Закон № 2464-VI) передбачено, що платник єдиного внеску зобов'язаний своєчасно та в повному обсязі нараховувати, обчислювати і сплачувати єдиний внесок.

Частинами одинадцятою, дванадцятою статті 9 Закону № 2464-VI визначено, що у разі несвоечасної або не в повному обсязі сплати єдиного внеску до платника застосовуються фінансові санкції, передбачені цим Законом, а посадові особи, винні в порушенні законодавства про збір та ведення обліку єдиного внеску, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законом. Єдиний внесок підлягає сплаті незалежно від фінансового стану платника.

Питання щодо запровадження мораторію та його правового режиму в Законі України від 14 травня 1992 року № 2343-VI «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (у редакції, чинній до 19 січня 2013 року; далі – Закон № 2343-VI) регулювалися нормами статей 1 і 12. Так, згідно з абзацом двадцять четвертим статті 1 цього Закону мораторій на задоволення вимог кредиторів – це зупинення виконання боржником, стосовно якого порушено справу про банкрутство, грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), термін виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), застосованих до прийняття рішення про введення мораторію.

Відповідно до абзацу четвертого частини четвертої статті 12 цього ж Закону протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів не нараховуються неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші санкції за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів).

Застосовані в цій справі правові норми, а саме статті 1 і 12 Закону № 2343-VI у редакції, чинній до 19 січня 2013 року, у їх системному зв'язку свідчать про те, що встановлена наведеними нормами заборона щодо застосування штрафних (фінансових) санкцій стосується грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), на які

поширюється мораторій (термін виконання яких настав до дня введення мораторію, співпадає з днем порушення судом справи про банкрутство боржника).

При цьому мораторій вводиться господарським судом одночасно з порушенням справи про банкрутство, і стосується тих вимог, які мали місце на дату прийняття відповідного рішення судом.

Висновок щодо строку дії мораторію на задоволення вимог кредиторів, накладеного відповідно до статті 12 Закону № 2343-XII (у редакції, яка діяла до 19 січня 2013 року), викладено в постанові Великої Палати Верховного Суду від 20 листопада 2018 року у справі № 5023/10655/11, відповідно до якого мораторій поширює свою дію на конкурсну заборгованість та не поширює на поточну. Поточні ж вимоги кредиторів боржника знаходяться у вільному правовому режимі до визнання боржника банкрутом (параграф 6.10).

Водночас Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що правове регулювання застосування до боржника, стосовно якого порушено провадження про визнання банкрутом, штрафних (фінансових) санкцій за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) під час мораторію на задоволення вимог кредиторів з набранням чинності Законом № 4212-VI не змінилося.

Передбачена частиною четвертою статті 12 Закону № 2343-XII у редакції, чинній до 19 січня 2013 року, заборона щодо нарахування неустойки (штрафу, пені), інших санкцій за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) не може застосовуватися безстроково, оскільки це буде суперечити самому визначенню поняття мораторій на задоволення вимог кредиторів, наведеному у статті 1 цього Закону.

За такого правового регулювання спірних правовідносин Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що заборона застосування санкцій протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів стосується невиконання чи неналежного виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів), термін виконання яких настав до дати введення мораторію, і не поширюється на поточні зобов'язання (зобов'язання, які виникли після цієї дати) боржника. Боржник, стосовно якого порушено провадження про визнання банкрутом і введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, звільняється від відповідальності лише за невиконання зобов'язань, щодо яких запроваджено мораторій. За поточними зобов'язаннями боржник відповідає на загальних підставах до прийняття господарським судом постанови про визнання його банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

Отже, застосування до ПАТ «Черкасиобленерго» штрафних санкцій та нарахування пені згідно з вимогою про сплату боргу (недоїмки) з єдиного внеску від 07 грудня 2017 року № Ю-5708-17 є правомірним, а відтак правові підстави для скасування цієї вимоги відсутні.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 16 вересня 2020 року у справі № 826/3106/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91702661>

1.2. Господарська юрисдикція

«Гонорар успіху» є складовою гонорару адвоката і належить до судових витрат. Отже, при вирішенні питання про розподіл судових витрат суд повинен оцінювати, зокрема, і «гонорар успіху» за критерієм розумності таких витрат, їх співмірності з ціною позову, складністю справи та її значенням для сторони справи

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційні скарги Приватного акціонерного товариства «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» (далі – ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР») на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 22 квітня 2019 року та додаткове рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 29 січня 2019 року у справі за первісним позовом ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» до Товариства з обмеженою відповідальністю «БІО ЕКСПОРТ» (далі – ТОВ «БІО ЕКСПОРТ») за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Радушенської селищної ради Криворізького району Дніпропетровської області, про стягнення заборгованості за договором на компенсацію витрат по сплаті орендної плати за земельну ділянку та штрафних санкцій на загальну суму 195 096,33 грн та за зустрічним позовом ТОВ «БІО ЕКСПОРТ» до ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» про визнання договору недійсним, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням судів попередніх інстанцій позов ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» до ТОВ «БІО ЕКСПОРТ» задоволено частково: стягнуто з ТОВ «БІО ЕКСПОРТ» на користь ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» суму заборгованості за договором на компенсацію витрат зі сплати орендної плати за земельну ділянку, штраф та витрати зі сплати судового збору.

ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» звернулося до суду із заявою про винесення додаткового судового рішення щодо розподілу судових витрат на професійну правничу допомогу. Окрім того, вказало, що за умовами пункту 4.2 додаткової угоди № 2 від 28 вересня 2018 року в разі якщо буде досягнуто мету представництва (прийнято судові рішення про стягнення з ТОВ «БІО ЕКСПОРТ» заборгованості у повній сумі та штрафних санкцій), клієнт додатково сплачує адвокату гонорар в розмірі 5 000 грн.

Додатковим рішенням суди попередніх інстанцій у стягненні витрат на підставі пункту 4.2. додаткової угоди до договору відмовили, зазначивши, що така винагорода адвокату не є ціною договору (платою за надані послуги), а є платою за сам результат, досягнення якого відповідно до умов договору не ставиться в залежність від фактично наданих послуг.

ОЦІНКА СУДУ

За положеннями пункту 4 статті 1, частин третьої та п'ятої статті 27 Закону України від 5 липня 2012 року № 5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі - Закон № 5076-VI) договір про надання правової допомоги – домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору. До договору про надання правової допомоги застосовуються загальні вимоги договірного права. Зміст договору про надання правової допомоги не може суперечити Конституції України та законам України, інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, присязі адвоката України та правилам адвокатської етики.

Гонорар є формою винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Порядок обчислення гонорару (фіксований розмір, погодинна оплата), підстави для зміни розміру гонорару, порядок його сплати, умови повернення тощо визначаються в договорі про надання правової допомоги. При встановленні розміру гонорару враховуються складність справи, кваліфікація і досвід адвоката, фінансовий стан клієнта та інші істотні обставини. Гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час (стаття 30 Закону № 5076-VI).

Розмір гонорару визначається за погодженням адвоката з клієнтом <...>. Погоджений адвокатом з клієнтом та/або особою, яка уклала договір в інтересах клієнта, розмір гонорару може бути змінений лише за взаємною домовленістю. В разі виникнення особливих по складності доручень клієнта або у випадку збільшення затрат часу і обсягу роботи адвоката на фактичне виконання доручення (підготовку до виконання) розмір гонорару може бути збільшено за взаємною домовленістю.

Тож домовленості про сплату гонорару за надання правничої допомоги є такими, що склалися між адвокатом та клієнтом, в межах правовідносин яких слід розглядати питання щодо дійсності такого зобов'язання.

З урахуванням наведеного вище не є обов'язковими для суду зобов'язання, які склалися між адвокатом та клієнтом, зокрема у випадку укладення ними договору, що передбачає сплату адвокату «гонорару успіху», у контексті вирішення питання про розподіл судових витрат. Вирішуючи останнє, суд повинен оцінювати витрати, що мають бути компенсовані за рахунок іншої сторони, ураховуючи як те, чи були вони фактично понесені, так і оцінювати їх необхідність.

Відмовляючи у задоволенні заяви про розподіл витрат на професійну правничу допомогу адвоката у розмірі 5 000,00 грн, передбаченому пунктом 4.2 додаткової угоди № 2 від 28 вересня 2018 року, суди не врахували, що відповідна сума, обумовлена сторонами до сплати у твердому розмірі під відкладальною умовою, є складовою частиною гонорару адвоката, тож належить до судових витрат, не навели доводів та доказів нерозумності цих витрат, їх неспівмірності

з ціною позову, складністю справи та її значенням для позивача. При цьому загальна сума витрат на адвокатські послуги, передбачена договором, складає 12 000 грн, що не виходить за розумні межі визначення розміру гонорару.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 12 травня 2020 року у справі № 904/4507/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91572017>

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновків Верховного Суду України

2.1. Цивільна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України щодо визнання недійсним непідписаного орендодавцем договору оренди землі, визначивши, що правочин, який не вчинено (договір, який не укладено), не підлягає визнанню недійсним. У такому випадку власник земельної ділянки вправі захищати своє порушене право на користування земельною ділянкою, спростовуючи факт укладення ним договору оренди земельної ділянки, у мотивах негаторного позову та виходячи з дійсного змісту правовідносин, які склалися у зв'язку із фактичним використанням земельної ділянки

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Селянського фермерського господарства «Терра» про визнання договорів оренди земельних ділянок недійсними за касаційною скаргою ОСОБА_1 на рішення Тиврівського районного суду Вінницької області від 27 квітня 2018 року та постанову Апеляційного суду Вінницької області від 11 липня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідно до державних актів на право власності на земельні ділянки від 19 березня 2008 року ОСОБА_1 є власником двох земельних ділянок площею 5,2240 га та 5,0764 га, що розташовані на території Рахнополівської сільської ради Тиврівського району Вінницької області, з цільовим призначенням – для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Згідно з договорами оренди земельних ділянок від 30 вересня 2009 року, про визнання недійсними яких пред'явлено позов у цій справі, земельні ділянки площею 5,0764 га та 5,2240 га, що належать позивачу, строком на 15 років були передані в оренду СФГ «Терра». У пункті 6 договорів встановлено розмір орендної плати - 1672,58 грн, яка вноситься орендарем у натуральній сільськогосподарській продукції або грошовій формі.

Пред'являючи позов, ОСОБА_1 стверджував, що оспорювані договори він не підписував, підпис у них вчинено іншою особою.

Відповідно до судово-технічних та почеркознавчих експертиз ВВ КНДІСЕ у двох примірниках договорів оренди земельних ділянок від 30 вересня 2009 року, укладених ОСОБА_1 та СФГ «Терра», а також у двох примірниках актів визначення меж земельних ділянок на місцевості, які складені до договорів земельних ділянок від 30 вересня 2009 року, підпис у графі «Орендодавець» виконаний рукописним способом без попередньої технічної підготовки і технічних засобів, не самим ОСОБА_1, а іншою особою з ретельним наслідуванням підпису ОСОБА_1.

Водночас суд з'ясував, що позивач щороку з 2010 по 2016 роки отримував від СФГ «Терра» орендну плату згідно з пунктом 9 спірних договорів оренди та матеріальну допомогу, що підтверджується відповідними відомостями про видачу орендної плати за оренду земельної ділянки (паю), про отримання матеріальної грошової допомоги, накладними, а також формами 1 ДФ від 9 серпня 2010 року про податковий розрахунок сум доходу, нарахований на користь платників податку, і сум утриманого з них податку, відомостями про наявність земельних ділянок від 31 січня 2011 року <...>.

У свою чергу СФГ «Терра» сплачує податок за використання земельних ділянок позивача з 2010 року.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною третьою статті 203 ЦК України передбачено, що волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі.

Порушення вимог законодавства щодо волевиявлення учасника правочину є підставою для визнання його недійсним у силу припису частини першої статті 215 ЦК України, а також із застосуванням спеціальних правил про правочини, вчинені з дефектом волевиявлення – під впливом помилки, обману, насильства, зловмисної домовленості, тяжкої обставини.

Як у частині першій статті 215 ЦК України, так і у статтях 229-233 ЦК України, йдеться про недійсність вчинених правочинів, тобто у випадках, коли існує зовнішній прояв волевиявлення учасника правочину, вчинений ним у належній формі (зокрема, шляхом вчинення підпису на паперовому носії), що, однак, не відповідає фактичній внутрішній волі цього учасника правочину.

У тому ж випадку, коли сторона не виявляла свою волю до вчинення правочину, до набуття обумовлених ним цивільних прав та обов'язків правочин є таким, що не вчинений, права та обов'язки за таким правочином особою не набуті, а правовідносини за ним – не виникли.

Частиною ж другою цієї статті визначено, що правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо він підписаний його стороною (сторонами).

Отже, підпис є невід'ємним елементом, реквізитом письмової форми договору, а наявність підписів має підтверджувати наміри та волевиявлення учасників правочину, а також забезпечувати їх ідентифікацію.

За частиною першою статті 14 Закону України «Про оренду землі» (тут і далі – у редакції, чинній на дату, зазначену в спірних договорах) договір оренди землі укладається в письмовій формі, а за статтею 18 цього Закону договір оренди набирає чинності після його державної реєстрації.

Відсутність у договорі оренди землі однієї з істотних умов, передбачених цією статтею, а також порушення вимог статей 4-6, 11, 17, 19 цього Закону є підставою для відмови в державній реєстрації договору оренди, а також для визнання договору недійсним відповідно до закону (частина друга цієї ж статті).

У разі ж якщо сторони такої згоди не досягли, такий договір є неукладеним, тобто таким, що не відбувся, а наведені в ньому умови не є такими, що регулюють спірні відносини. Правочин, який не вчинено (договір, який не укладено), не може бути визнаний недійсним. Наслідки недійсності правочину також не застосовуються до правочину, який не вчинено.

Суди попередніх інстанцій повно та достеменно встановили обставини справи, за якими спірні договори позивач не підписував та, відповідно, з істотних умов цих договорів не погоджував.

Велика Палата Верховного Суду констатує, що у випадку оспорювання самого факту укладення правочину, такий факт може бути спростований не шляхом подання окремого позову про недійсність правочину, а під час вирішення спору про захист права, яке позивач вважає порушеним шляхом викладення відповідного висновку про неукладеність спірних договорів у мотивувальній частині судового рішення.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від цього висновку, висловленого в постанові Верховного Суду України від 22 квітня 2015 року у справі № 6-48цс15, зазначаючи, що правочин, який не вчинено (договір, який не укладено) не підлягає визнанню недійсним.

У такому випадку власник земельної ділянки вправі захищати своє порушене право на користування земельною ділянкою, спростовуючи факт укладення ним договору оренди земельної ділянки у мотивах негативного позову та виходячи з дійсного змісту правовідносин, які склалися у зв'язку із фактичним використанням земельної ділянки.

Тому у позові слід відмовити саме з підстав обрання позивачем неефективного способу захисту, а не з підстав застосування наслідків пропуску позовної давності, позаяк суд розглядає питання про застосування позовної давності лише тоді, коли є підстави для задоволення позовних вимог, звернутих позивачем до того відповідача у спорі, який заявляє про застосування позовної давності. Відмова у задоволенні позову через обрання неефективного (неналежного) способу захисту не позбавляє позивача права заявити негативний позов про повернення земельної ділянки.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 16 червня 2020 року у справі № 145/2047/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90933484>

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України та Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо застосування позовної давності в наказному провадженні, визначивши, що подання заяви про видачу судового наказу не перериває позовної давності за відповідною вимогою чи її частиною на підставі частини другої статті 264 ЦК України.

Якщо договором не встановлений інший термін (або існують фактичні договірні відносини), то з 21 числа кожного місяця починається період прострочення оплати наданих у попередньому місяці послуг із централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, а отже, і перебіг позовної давності щодо відповідного щомісячного платежу, за яким споживач допустив прострочення

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Комунального підприємства теплових мереж «Черкаситеплокомуненерго» Черкаської міської ради» (далі – позивач) до ОСОБА_1 (далі – відповідачка) про стягнення заборгованості за спожиту теплову енергію за касаційною скаргою відповідачки на рішення Соснівського районного суду міста Черкаси від 29 вересня 2017 року й ухвалу Апеляційного суду Черкаської області від 22 листопада 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач постачає теплову енергію для потреб опалення та гарячого водопостачання, зокрема, за адресою: АДРЕСА_1 (далі – квартира).

Відповідачі мають заборгованість перед позивачем за надані у квартирі житлово-комунальні послуги (поставлену теплову енергію), оскільки з січня 2011 року не вносять відповідну оплату, чим завдають шкоду позивачеві.

11 квітня 2017 року позивач звернувся до суду із заявою про видачу судового наказу щодо стягнення боргу з відповідачки.

12 травня 2017 року Соснівський районний суд міста Черкаси відмовив у прийнятті зазначеної заяви через наявність спору про право.

Крім повернення боргу за спожиті послуги, відповідачі мають сплатити позивачеві три проценти річних й інфляційні втрати згідно з наданим розрахунком за період заборгованості з травня 2016 року до травня 2017 року включно.

Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, виснував, що відповідачка з січня 2011 року жодного разу не вносила оплату за поставлені позивачем до її квартири послуги, а позивач 20 квітня 2017 року звертався із заявою про видачу судового наказу щодо стягнення з відповідачки, ОСОБА_2 та ОСОБА_3 заборгованості, внаслідок чого перебіг позовної давності перервався. Тому суд стягнув заборгованість з урахуванням звернення позивача із заявою про видачу судового наказу за період з квітня 2014 року до 31 січня 2017 року включно.

ОЦІНКА СУДУ

Перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку. Позовна давність

переривається у разі пред`явлення особою позову до одного із кількох боржників, а також якщо предметом позову є лише частина вимоги, право на яку має позивач (частини перша та друга статті 264 ЦК України). Після переривання перебіг позовної давності починається заново. Час, що минув до переривання перебігу позовної давності, до нового строку не зараховується (частина третя вказаної статті).

Відповідно до частини першої статті 95 ЦПК України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року, та частини першої статті 160 ЦПК України у редакції, чинній з цієї дати, судовий наказ є особливою формою судового рішення за певними вимогами, зокрема, і про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг з урахуванням індексу інфляції та трьох відсотків річних, нарахованих на суму заборгованості (пункт 3 частини першої статті 96 ЦПК України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року, пункт 3 частини першої статті 161 ЦПК України у редакції, чинній з цієї дати).

Верховний Суд України сформулював висновок про те, що оскільки судовий захист права кредитора (виконавця послуг) на стягнення коштів можна реалізувати у позовному провадженні та шляхом видачі судового наказу як особливої форми судового рішення, подання кредитором (виконавцем послуг) заяви про видачу судового наказу в порядку, передбаченому ЦПК України, перериває перебіг позовної давності (постанови від 21 січня 2015 року у справі № 6-214цс14 і від 13 січня 2016 року у справі № 6-931цс15). Аналогічно застосував приписи про переривання позовної давності і Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду у постанові від 23 травня 2018 року у справі № 216/5756/15-ц.

Проте Велика Палата Верховного Суду вважає, що наведена інтерпретація норм права не врахувала інтересу боржника, зокрема у тому, щоби заявити про застосування позовної давності, а такої можливості у наказному провадженні немає. Більше того, стаття 100 ЦПК України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року, не встановлювала підставою для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу чи її повернення ні те, що з моменту виникнення права вимоги пройшов строк, який перевищує позовну давність, встановлену законом для такої вимоги, ні те, що пройшов строк, встановлений законом для пред`явлення позову в суд за такою вимогою. Натомість пункт 5 частини першої статті 165 ЦПК України у редакції, чинній з вказаної дати, таку підставу для відмови у видачі судового наказу передбачає.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що подання заяви про видачу судового наказу заявник (стягувач) не може використовувати згідно з частиною другою статті 264 ЦК України з метою переривання позовної давності за відповідною вимогою чи її частиною. На підставі припису частини другої статті 264 ЦК України переривання позовної давності відбувається у разі подання до суду саме позову до належного відповідача з дотриманням вимог процесуального закону щодо форми та змісту позовної заяви, правил предметної та суб`єктної юрисдикції й інших вимог, порушення яких перешкоджає відкриттю

провадження у справі.Новий перебіг позовної давності (після його переривання) починається наступного дня після пред'явлення позову (див. постанову Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 23 травня 2018 року у справі № 663/2070/15-ц).

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду відступає від висновку Верховного Суду України, висловленого у постановках від 21 січня 2015 року у справі № 6-214цс14 і від 13 січня 2016 року у справі № 6-931цс15, та від висновку Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду, висловленого у постанові від 23 травня 2018 року у справі № 216/5756/15-ц, про те, що подання кредитором (зокрема виконавцем послуг) в порядку, передбаченому ЦПК України, заяви про видачу судового наказу перериває перебіг позовної давності.

З огляду на те, що у позивача з відповідачкою є фактичні договірні відносини, тобто не визначений інший, ніж встановлений у пункті 18 Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення термін внесення платежів, саме з 21 числа кожного місяця, наступного за тим, в якому були надані відповідні послуги, починається прострочення оплати цих послуг, а відтак і початок перебігу позовної давності за кожним місячним платежем.

Оскільки подання позивачем 20 квітня 2017 року заяви про видачу судового наказу не перервало загальної позовної давності, остання не спливла до тих щомісячних платежів, від моменту прострочення яких до дня звернення до суду з позовом не минуло 3 роки. Послуги, надані у червні 2014 року, відповідачка мала оплатити до 20 липня 2014 року включно (тобто позовна давність за вимогою про стягнення заборгованості за червень 2014 року минала 21 липня 2017 року). А позивач звернувся з позовом 17 липня 2017 року. Тому помилковими є висновки судів попередніх інстанцій про те, що позивач має право на стягнення заборгованості за період з квітня, а не з червня 2014 року.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 7 липня 2020 року у справі № 712/8916/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91460925>

Велика Палата Верховного Суду підтримала правовий висновок Верховного Суду України щодо застосування статті 120 ЗК України (у редакції, чинній у період із 1 січня 2002 року до 20 червня 2007 року), визначивши, що у випадку переходу у встановленому законом порядку права власності на об'єкт нерухомості, розміщений на земельній ділянці, що перебуває у власності особи, яка відчужила зазначений об'єкт нерухомості, у набувача останнього право власності на відповідну земельну ділянку виникає одночасно із виникненням права власності на такий об'єкт, розміщений на цій ділянці. Це правило стосується й випадків, коли право на земельну ділянку не було зареєстроване одночасно з правом на розміщену на ній нерухомість, однак земельна ділянка раніше набула ознак об'єкта права власності.

Якщо сторони в договорі, спрямованому на відчуження будинку, не обумовили розміру земельної ділянки, на якій такий будинок розташований, то встановлення розміру здійснюється відповідно до нормативів, визначених у цій місцевості, та мети, з якою земельна ділянка використовується

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_2 на рішення Апеляційного суду Хмельницької області від 15 травня 2017 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про визнання права власності на земельну ділянку, визнання державного акта на право приватної власності на земельну ділянку недійсним, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_2 належить на праві власності земельна ділянка площею 0,365 га на АДРЕСА_1, з яких 0,25 га передано йому для обслуговування житлового будинку, будівель та інших споруд, 0,115 га – для ведення особистого підсобного господарства відповідно до державного акта на право приватної власності на земельну ділянку.

15 січня 2002 року за договором дарування ОСОБА_2 подарував неповнолітній ОСОБА_3 (на цей час ОСОБА_1), від імені якої діяла ОСОБА_4, житловий будинок АДРЕСА_1.

28 листопада 2007 року Соколівська сільська рада Ярмолинецького району Хмельницької області рішенням № 2 перейменувала вул. Червоноармійську на АДРЕСА_2. 02 квітня 2014 року Соколівська сільська рада Ярмолинецького району Хмельницької області листом № 32 відмовила ОСОБА_1 в погодженні акта приймання-передачі на зберігання межових знаків земельних ділянок площею 0,25 га та 0,0814 га на АДРЕСА_1, оскільки на вказані земельні ділянки видано державний акт на право приватної власності ОСОБА_2

ОСОБА_1 звернулась до суду з позовом про визнання права власності на земельну ділянку площею 0,25 га на АДРЕСА_1 та визнання зазначеного державного акта на право приватної власності на земельну ділянку недійсним, посилаючись на те, що до неї перейшло право власності на цю земельну ділянку на підставі частини першої статті 377 ЦК України та статті 120 ЗК України.

ОЦІНКА СУДУ

Стаття 120 ЗК України в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин (15 січня 2002 року), визначала особливий правовий механізм переходу прав на земельну ділянку, пов'язаний з переходом права на будівлю і споруду, які розміщені на цій земельній ділянці.

Так, частина перша статті 120 ЗК України (у відповідній редакції) передбачала, що при переході права власності на будівлю і споруду право власності на земельну ділянку або її частину може переходити на підставі цивільно-правових угод, а право користування – на підставі договору оренди.

Разом з тим, при відсутності окремої цивільно-правової угоди щодо земельної ділянки при переході права власності на об'єкт нерухомості, як і у справі,

яка переглядається, слід враховувати те, що зазначена норма закріплює загальний принцип цілісності об'єкта нерухомості, спорудженого на земельній ділянці, з такою ділянкою (принцип єдності юридичної долі земельної ділянки та розташованих на ній будинку, споруди). За цією нормою визначення правового режиму земельної ділянки перебувало у прямій залежності від права власності на будівлю і споруду та передбачався роздільний механізм правового регулювання нормами цивільного законодавства майнових відносин, що виникали при укладенні правочинів щодо набуття права власності на нерухомість, споруджену на земельній ділянці, та правового регулювання нормами земельного і цивільного законодавства відносин при переході прав на земельну ділянку у разі набуття права власності на вказану нерухомість. Враховуючи принцип єдності юридичної долі земельної ділянки та розташованих на ній будинку, споруди, слід зробити висновок, що земельна ділянка слідує за нерухомим майном, яке придбаває особа, якщо інший спосіб переходу прав на земельну ділянку не визначено умовами договору чи приписами законодавства.

При застосуванні положень статті 120 ЗК України у поєднанні з положеннями статті 125 ЗК України у редакції, що була чинною, починаючи з 1 січня 2002 року, слід виходити з того, що у випадку переходу у встановленому законом порядку права власності на об'єкт нерухомості, розміщений на земельній ділянці, що перебуває у власності особи, яка відчужила зазначений об'єкт нерухомості, у набувача останнього право власності на відповідну земельну ділянку виникає одночасно із виникненням права власності на такий об'єкт, розміщений на цій ділянці. Це правило стосується й випадків, коли право на земельну ділянку не було зареєстроване одночасно з правом на розміщену на ній нерухомість, однак земельна ділянка раніше набула ознак об'єкта права власності.

Тобто за загальним правилом, закріпленим у частині першій статті 120 ЗК України, особи, які набули права власності на будівлю чи споруду, стають власниками земельної ділянки на тих самих умовах, на яких вона належала попередньому власнику.

Така правова позиція висловлена Верховним Судом України в постановках від 11 лютого 2015 року у справі № 6-2цс15, від 12 жовтня 2016 року у справі № 6-2225цс16, від 13 квітня 2016 року у справі № 6-253цс16 та інших, і Велика Палата Верховного Суду не вбачає підстав для відступу від них.

У справі, що розглядається, суди попередніх інстанцій, дійшовши цілком очевидного висновку про те, що особа, яка набула власності на нерухоме майно має також і право на земельну ділянку, на якій це майно розміщено та необхідну для обслуговування нерухомого майна, по-різному підійшли до визначення площі земельної ділянки, право на яку має позивач.

За статтею 39 ЗК України в чинній редакції використання земель житлової та громадської забудови здійснюється відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, плану земельно-господарського устрою з дотриманням будівельних норм, державних стандартів і норм.

За правилами пункту 3.28 ДБН 360-92 <...> розмір частини присадибної земельної ділянки, яку виділяють біля будинку, визначається завданням на проектування за місцевими умовами з урахуванням наявності садибного фонду і демографічної структури населення. Решта присадибної ділянки виділяється за межами житлової зони.

Згідно з пунктом 3.29 ДБН 360-92 перелік і граничні розміри господарських і побутових будівель і споруд, які зводяться на присадибних ділянках, визначаються завданням на проектування.

Укладаючи договір, спрямований на відчуження будинку, сторони не могли не розуміти, що користування будинком неможливе без використання земельної ділянки, достатньої для розміщення й обслуговування будинку. Оскільки сторони не обумовили розмір земельної ділянки, яка переходить у власність позивачки, під час нового розгляду справи необхідно з'ясувати дійсні наміри сторін щодо такого розміру. Для цього необхідно встановити, який розмір земельної ділянки, призначений для розміщення і обслуговування будинку, є нормативно визначеним у місцевості, де він знаходиться, а також для визначення тієї частини земельної, яка необхідна для обслуговування будинку позивачки, слід з'ясувати, чи використовує відповідач відповідну земельну ділянку, яку саме її частину та для якої мети.

Вирішуючи спір, суди першої та апеляційної інстанцій зазначеним обставинам оцінки не дали та не врахували вказаних норм чинного на час укладення договору дарування законодавства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 16 червня 2020 року у справі № 689/26/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91338225>

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду

3.1. Адміністративна юрисдикція

Навіть за невведення у країні воєнного стану, особливий період, початок якого пов'язаний з моментом оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової чи прихованої), хоч і охоплює час мобілізації, однак не може вважатися закінченим лише зі спливом строку, протягом якого підлягали виконанню визначені у відповідному рішенні про мобілізацію заходи. Особливий період закінчується з прийняттям Президентом України відповідного рішення про переведення усіх інституцій України на функціонування в умовах мирного часу.

Велика Палата Верховного Суду підтримала правовий висновок Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, визначивши, що громадяни України, призвані на строкову військову службу під час особливого періоду, користувалися гарантіями щодо збереження місця роботи та середньомісячного заробітку,

передбаченими статтею 39 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» та статтею 119 КЗпП України

26 серпня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Львівській області (далі – управління ДСНС, ДСНС відповідно), третя особа – Мостиський районний військовий комісаріат (далі – Військкомат), про визнання протиправним і скасування наказу, поновлення на службі, стягнення середньомісячного заробітку за касаційною скаргою управління ДСНС на постанову Львівського окружного адміністративного суду від 23 березня 2017 року та ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 22 червня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

21 вересня 2015 року ОСОБА_1 прийнятий на службу цивільного захисту в ДСНС за контрактом відповідно до пункту 2 статті 101, пункту 1 статті 102 Кодексу цивільного захисту України та пункту 33 Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 року № 593 (у редакції, чинній час виникнення спірних правовідносин; далі – Положення № 593), йому присвоєно спеціальне звання – рядовий служби цивільного захисту та призначено на посаду контролера контрольно-пропускного пункту відділення охорони центру забезпечення діяльності управління ДСНС.

Контракт укладений на 3 роки (пункт 3) та може бути припинений достроково з ініціативи ДСНС, зокрема у зв'язку з призовом на строкову військову службу (пункт 5).

23 листопада 2016 року під час проходження позивачем служби цивільного захисту його було призвано на строкову військову службу Військкоматом та відправлено на Львівський обласний збірний пункт у складі команди 55/8062.

Наказом від 24 листопада 2016 року № 413о/с ОСОБА_1 звільнений зі служби в запас Збройних Сил України на підставі пункту 173 та підпункту 9 пункту 176 Положення № 593, а саме у зв'язку з призовом на строкову військову службу на підставі рішення районної (міської) призовної комісії.

Задовольняючи позов, суди попередніх інстанцій дійшли висновку про незаконність звільнення позивача з посади, зазначивши, що оскільки звільнення відбулось під час дії визначеного статтею 1 Закону України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (далі – Закон № 3543-XII) особливого періоду, відповідач допустив порушення частини третьої статті 119 КЗпП, а тому позивач підлягає поновленню на раніше займаній посаді з виплатою середньомісячного заробітку.

ОЦІНКА СУДУ

Законом України від 17 березня 2014 року № 1126-VII затверджено Указ Президента України від 17 березня 2014 року № 303, яким глава держави у зв'язку з різким ускладненням внутрішньополітичної обстановки, втручанням Російської

Федерації у внутрішні справи України, зростанням соціальної напруги в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі постановив про оголошення та проведення часткової мобілізації <...>.

У подальшому Президентом України ще тричі видавалися укази про часткову мобілізацію, які були затверджені законами України від 6 травня 2014 року № 1240-VII, 22 липня 2014 року № 1595-VII, 15 січня 2015 року № 113-VIII та, крім іншого, встановлювали строки проведення мобілізації (протягом 45 діб у перших двох випадках та 210 діб – в останньому).

8 лютого 2015 року Законом України від 15 січня 2015 року № 116-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку проходження військової служби та питань соціального захисту громадян України, які проходять військову службу під час особливого періоду» частину другу статті 39 Закону № 2232-XII викладено в такій редакції: «2. За громадянами України, які призвані на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або прийняті на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію, але не більше одного року, зберігаються місце роботи (посада), середній заробіток на підприємстві, в установі, організації незалежно від підпорядкування та форми власності, місце навчання у навчальному закладі незалежно від підпорядкування та форми власності та незалежно від форми навчання».

Таким чином, законодавцем запроваджено норми щодо соціального захисту громадян України, які проходять військову службу під час особливого періоду, не лише за призовом під час мобілізації, на особливий період, а й прийнятих на військову службу за контрактом, а також призваних на строкову військову службу у зазначений період.

В подальшому до частини другої статті 39 Закону № 2232-XII неодноразово вносилися зміни, але аналіз наведених норм, у редакціях, чинних на час призову та звільнення зі служби ОСОБА_1, дає підстави для висновку, що громадяни України, призвані на строкову військову службу під час особливого періоду, користувалися передбаченими частиною третьою статті 119 КЗпП гарантіями щодо збереження місця роботи та середньомісячного заробітку.

Визначення «особливого періоду» наведено у Законі України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (далі – Закон № 3543-XII). Вирішуючи питання щодо темпоральних меж дії особливого періоду в розумінні Закону № 3543-XII, Велика Палата Верховного Суду зауважує, що за змістом наведених визначень, навіть за невведення у країні воєнного стану, особливий період, початок якого пов'язаний з моментом оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової чи прихованої), хоч і охоплює час мобілізації, однак не може вважатися закінченим лише зі спливом строку, протягом якого підлягали виконанню визначені у відповідному рішенні про мобілізацію заходи.

Особливий період закінчується з прийняттям Президентом України відповідного рішення про переведення усіх інституцій України на функціонування в умовах мирного часу.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду не вбачає підстав для відступу від висновку Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справі № 355/1218/17 та погоджується з висновками судів першої та апеляційної інстанцій у справі, що розглядається, про те, що оскільки ОСОБА_1 був призваний на строкову військову службу в період дії особливого періоду, то за ним зберігається місце роботи (посада), середній зарібок на підприємстві, в установі, організації відповідно до статті 39 Закону № 2232-XII та статті 119 КЗпП.

Отже, висновки судів першої та апеляційної інстанцій про протиправність та наявність підстав для скасування оскаржуваного наказу управління ДСНС від 24 листопада 2016 року № 413о/с про звільнення ОСОБА_1 зі служби у запас Збройних Сил України ґрунтуються на правильному застосуванні норм матеріального права.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 26 серпня 2020 року у справі № 813/402/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91520463>

3.2. Господарська юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від власного правового висновку щодо юрисдикційної належності спорів про оскарження рішень міської ради як власника корпоративних прав (засновника) комунальної установи, визначивши, що такі спори є найбільш наближеними до спорів, пов'язаних із діяльністю або припиненням діяльності юридичної особи, а тому мають розглядатися за правилами господарського судочинства

9 вересня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6 (всього 30 позивачів) до Тячівської районної ради Закарпатської області, третя особа – відділ охорони здоров'я Тячівської районної державної адміністрації Закарпатської області, про визнання протиправним та нечинним рішення за касаційною скаргою ОСОБА_13 на ухвалу Закарпатського окружного адміністративного суду від 25 січня 2019 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 24 квітня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідно до пунктів 1.1 та 1.7 Статуту Комунального закладу «Тячівська районна стоматологічна поліклініка» – це заклад комунальної форми власності, покликаний безпосередньо реалізувати конституційне право населення району на одержання кваліфікованої медичної стоматологічної допомоги і є неприбутковою організацією з правом створення відокремлених госпрозрахункових підрозділів.

Згідно з пунктом 5.2 цього Статуту Тячівська районна рада Закарпатської області як засновник в порядку та межах, визначених чинним законодавством та цим Статутом, приймає рішення про: створення, припинення (злиття, приєднання, поділ, перетворення, ліквідація) діяльності закладу, створення ліквідаційної комісії.

29 листопада 2018 року Тячівська районна рада Закарпатської області прийняла рішення № 511 «Про державну реєстрацію припинення Комунального закладу «Тячівська районна стоматологічна поліклініка» шляхом ліквідації».

Відповідно до цього рішення рада вирішила припинити державну реєстрацію Комунального закладу «Тячівська районна стоматологічна поліклініка» шляхом ліквідації. Відділу охорони здоров'я районної державної адміністрації доручено попередити працівників вказаного закладу про майбутнє вивільнення. Доручено відділу управління майном районної ради створити ліквідаційну комісію для проведення ліквідаційної процедури.

Вважаючи рішення відповідача протиправним, позивачі звернулися до суду із цим позовом.

Суди попередніх інстанцій відмовили у відкритті провадження в адміністративній справі за вказаною позовною заявою на підставі пункту 1 частини першої статті 170 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), оскільки таку заяву не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з пунктом 30 частини першої статті 26 Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (в редакції, чинній на час прийняття спірного рішення; далі – Закон № 280/97-ВР) виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються питання прийняття рішень щодо відчуження комунального майна; <...>, про створення, ліквідацію, реорганізацію та перепрофілювання підприємств, установ та організацій комунальної власності територіальної громади.

Таким чином, засновником та власником корпоративних прав підприємства комунальної форми власності є територіальна громада, інтереси якої представляє відповідна рада.

Як встановлено матеріалами справи, позивачі звернулися до суду з позовом про визнання протиправним та нечинним рішення п'ятнадцятої сесії VII скликання Тячівської районної ради від 29 листопада 2018 року № 511 «Про державну реєстрацію припинення Комунального закладу «Тячівська районна стоматологічна поліклініка» шляхом ліквідації», прийнятим у відповідності статті 104 ЦК України

Як встановив суд апеляційної інстанції, згідно з пунктом 5.2 Статуту Тячівська районна рада як засновник в порядку та межах, визначених чинним законодавством та цим Статутом, приймає рішення про: створення, припинення (злиття, приєднання, поділ, перетворення, ліквідація) діяльності Закладу, створення ліквідаційної комісії.

Тож Велика Палата Верховного Суду вважає, що Тячівська районна рада у спірних правовідносинах діяла не як суб'єкт владних повноважень,

а як засновник юридичної особи (Комунального закладу «Тячівська районна стоматологічна поліклініка»), а тому оспорюване рішення в цьому випадку не є рішенням суб'єкта владних повноважень в розумінні КАС України, а є рішенням власника корпоративних прав (засновника), комунальної установи, необхідним для здійснення відповідних реєстраційних дій щодо припинення діяльності Закладу.

Поряд із цим у постановах від 12 лютого 2020 року у справах № 1340/5441/18 та № 813/1368/18 за подібних правовідносин Велика Палата Верховного Суду зазначила про те, що рішення обласної ради щодо припинення комунального закладу «Львівський обласний центр здоров'я» та комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний медичний інформаційно-аналітичний центр» шляхом приєднання до комунального закладу Львівської обласної ради прийняте на виконання від імені територіальної громади функції управління закладами охорони здоров'я, і таке рішення впливає не лише на права та інтереси позивачки як члена територіальної громади, а й на інтереси територіальної громади в цілому, тому позивачка скористалася своїм правом, визначеним статтею 59 Закону № 280/97-ВР, на його оскарження в порядку адміністративного судочинства.

З огляду на викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від висновків, викладених у постановах Великої Палати Верховного Суду від 12 лютого 2020 року у справах № 1340/5441/18 та № 813/1368/18, вказавши, що такі спори є найбільш наближеним до спорів, пов'язаних з діяльністю або припиненням діяльності юридичної особи, а тому повинні розглядатися за правилами господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої палати Верховного Суду від 9 вересня 2020 року у справі № 260/91/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91855196>

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду щодо застосування статті 4 Закону України «Про судовий збір», визначивши, що позовні вимоги про зобов'язання виконати умови договору поставки та поставити товар мають вартісну оцінку та майновий характер, і розмір ставок судового збору за їх подання визначається на підставі статті 4 Закону України «Про судовий збір» з огляду на розмір грошових вимог позивача, на припинення яких спрямовано позов

25 серпня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення до Товариства з обмеженою відповідальністю «Новітнє обладнання» про зобов'язання виконати умови договору за касаційною скаргою Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення на постанову Північного апеляційного господарського суду від 18 лютого 2020 року та ухвалу

Господарського суду міста Києва від 05 грудня 2019 року, і прийняла постанову в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У жовтні 2019 року Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (далі – Національна рада) звернулася до Господарського суду міста Києва з позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю «Новітнє обладнання» (далі – ТОВ «Новітнє обладнання») з позовною вимогою визнати неналежне виконання умов договору поставки від 15 травня 2019 року № 8/19 (далі – договір поставки) та зобов'язати ТОВ «Новітнє обладнання» виконати умови цього договору.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 05 грудня 2019 року, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 18 лютого 2020 року, позов Національної ради залишено без розгляду на підставі частини тринадцятої статті 176 Господарського процесуального кодексу України (надалі – ГПК України) з огляду на те, що заявлені позовні вимоги мають такий зміст: зобов'язати відповідача виконати умови договору поставки та поставити товар, визначений додатком 1 до цього договору. У зв'язку із цим суд першої інстанції, з висновком якого погодився й апеляційний господарський суд, дійшов висновку про те, що позивачем була заявлена позовна вимога майнового характеру, оскільки згідно з додатком 1 до договору поставки вартість товару складає 60 714 000,00 грн.

Суди попередніх інстанцій залишили позов Національної ради без розгляду з огляду на те, що позивачем мав бути сплачений судовий збір у сумі 672 350,00 грн, тоді як відповідно до поданого позивачем платіжного доручення він сплатив суму судового збору в розмірі 3 842,00 грн.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини другої статті 4 Закону України «Про судовий збір» (у редакції, чинній на момент звернення позивача з позовом) за подання до господарського суду позовної заяви майнового характеру ставка судового збору встановлюється у розмірі 1,5 відсотка ціни позову, але не менше 1 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб і не більше 350 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (підпункт 1 пункту 2), а позовної заяви немайнового характеру – 1 прожитковий мінімум для працездатних осіб (підпункт 2 пункту 2).

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що майновий позов (позовна вимога майнового характеру) – це вимога про захист права або інтересу, об'єктом якої виступає благо, що підлягає грошовій оцінці.

Відповідно до пункту 3 частини третьої статті 162, пунктів 1, 2, 3 частини першої статті 163 ГПК України позовна заява повинна містити зазначення ціни позову, якщо позов підлягає грошовій оцінці <...>.

Тобто будь-який майновий спір має ціну. Різновидами майнових спорів є, зокрема, спори, пов'язані з підтвердженням прав на майно та грошові суми, на володіння майном і будь-які форми використання останнього.

Отже, судовий збір з позовної заяви про визнання права власності на майно, стягнення, витребування або повернення майна – як рухомих речей, так і нерухомоті – визначається з урахуванням вартості спірного майна, тобто як зі спору майнового характеру.

Наявність вартісного, грошового вираження матеріально-правової вимоги позивача свідчить про її майновий характер, який має відобразитися у ціні заявленого позову (пункт 8.12 постанови Великої Палати Верховного Суду від 26 лютого 2019 року у справі № 907/9/17, провадження № 12-76гс18).

Натомість до позовних заяв немайнового характеру відносяться вимоги, які не підлягають вартісній оцінці. Під немайновим позовом слід розуміти вимогу про захист права або інтересу, об'єктом якої виступає благо, що не піддається грошовій оцінці.

Позовна вимога Національної ради до ТОВ «Новітнє обладнання» про зобов'язання виконати умови договору та поставити товар згідно з додатком 1 до договору поставки є вимогою про зобов'язання вчинити певні дії щодо поставки товару вартістю 60 714 000,00 грн, що свідчить про її майновий характер.

Заявлені вимоги позивача про зобов'язання виконати умови договору поставки та поставити товар ґрунтуються на наявності грошових вимог Національної ради до ТОВ «Новітнє обладнання», що виникли на підставі відповідного договору. Наслідком задоволення таких вимог та виконання судового рішення є припинення грошових вимог позивача до відповідача. Отже, позовні вимоги про зобов'язання виконати умови договору поставки та поставити товар мають вартісну оцінку, носять майновий характер, і розмір ставок судового збору за їх подання визначається на підставі статті 4 Закону України «Про судовий збір» виходячи з розміру грошових вимог позивача, на припинення яких спрямовано позов.

Ураховуючи викладене, суди першої та апеляційної інстанцій дійшли правильного висновку, що з урахуванням заявленої позивачем вимоги майнового характеру на суму 60 714 000,00 грн Національною радою мав бути сплачений судовий збір у сумі 672 350,00 грн.

З огляду на викладене у цій постанові щодо розміру ставок судового збору за подання до господарського суду позовної заяви майнового характеру Велика Палата Верховного Суду не погоджується з правовими висновками, викладеними в постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 28 травня 2019 року у справі № 922/1992/18, щодо визначення розміру судового збору та відступає від них.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 25 серпня 2020 року у справі № 910/13737/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91314538>

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду щодо можливості створення фермерського господарства шляхом перетворення з іншої юридичної особи, визначивши, що колективне сільськогосподарське підприємство, члени якого не є подружжям, їх батьками, дітьми, які досягли 16-річного віку, іншими родичами, не могло бути перетворене на селянське (фермерське) господарство з наступним правонаступництвом прав та обов'язків такого підприємства, зокрема й права власності на земельні ділянки.

Статут юридичної особи є одностороннім актом цієї юридичної особи, який не є підставою правонаступництва щодо іншої юридичної особи, якщо таке правонаступництво не виникло відповідно до закону.

Присвоєння новоствореній юридичній особі ідентифікаційного коду іншої юридичної особи, яка не є правопередником новоствореної юридичної особи, не допускається. Помилкове присвоєння новоствореній юридичній особі ідентифікаційного коду іншої юридичної особи, яка не є правопередником цієї новоствореної юридичної особи, свідчить про порушення законодавства, але не є підставою правонаступництва

1 вересня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Головного управління Держгеокадастру у Закарпатській області на постанову Західного апеляційного господарського суду від 3 грудня 2019 року у справі за позовом Фермерського господарства «Колос» до Головного управління Держгеокадастру у Закарпатській області, Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області про визнання незаконним та скасування рішення про реєстрацію права власності, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Фермерське господарство «Колос» (далі – позивач, ФГ «Колос», фермерське господарство) звернулося до суду з позовом до Головного управління Держгеокадастру у Закарпатській області (далі – Держгеокадастр) та Головного територіального управління юстиції у Закарпатській області (далі – Управління юстиції) про визнання незаконним і скасування рішення та запису про державну реєстрацію права власності за Головним управлінням Держземагентства у Закарпатській області на зазначені у позові земельні ділянки, що зареєстровані в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

На думку позивача, рішенням державних реєстраторів Управління юстиції та діями Держгеокадастру, що незаконно заволодів зазначеними земельними ділянками, порушено права та інтереси ФГ «Колос» як правонаступника Колективного сільськогосподарського підприємства «8 Березня» (далі – КСП «8 Березня») та законного правонабувача на земельні ділянки, які знаходилися у власності КСП «8 Березня» на підставі державного акта на право колективної власності на землю серії ІІ-ЗК № 00005 (далі також – державний акт), та згідно з рішенням зборів уповноважених членів КСП «8 Березня» були передані

ФГ «Колос» відповідно до акта приймання-передачі матеріальних цінностей (земельних ресурсів) від 26 червня 2000 року.

Суди встановили, що позивач – ФГ «Колос» відповідно до даних ЄДР є юридичною особою з ідентифікаційним кодом, за яким раніше було зареєстровано КСП «8 Березня».

Відповідно до акта приймання-передачі залишкових матеріальних цінностей (земельних ресурсів) КСП «8 Березня» та ФГ «Колос» від 26 червня 2000 року, складеного на підставі рішення загальних зборів КСП «8 Березня» (протокол від 30 грудня 1998 року № 7), проведено приймання-передачу залишкових матеріальних цінностей (земельних ресурсів) з балансу КСП «8 Березня» на баланс ФГ «Колос» включно зі спірною земельною ділянкою.

Суд апеляційної інстанції, скасовуючи рішення суду першої інстанції про відмову у задоволенні позову і приймаючи нове рішення про задоволення позову, виходив з доведеності позивачем обставин правонаступництва ФГ «Колос» з КСП «8 Березня», а відтак і його суб'єктивного матеріального права та охоронюваного законом інтересу щодо спірних земельних ділянок як обов'язкової передумови реалізації права на судовий захист у порядку господарського судочинства.

ОЦІНКА СУДУ

Суд першої інстанції встановив, що відповідно до пункту 7.2 статуту КСП «8 Березня» розпорядження земельними ділянками, що перебувають у колективній власності, здійснюється за рішенням загальних зборів, які згідно з пунктом 11.1 статуту є вищим органом управління підприємством. Статутом КСП «8 Березня» не передбачено такого органу самоуправління підприємства, як збори уповноважених.

Виходячи з цього суд першої інстанції зробив висновок, що неспроможними є посилання на протокол № 7 зборів уповноважених та на акт приймання-передачі залишкових матеріальних цінностей (земельних ресурсів) від 26 червня 2000 року, складений на підставі протоколу № 7, як на підтвердження передачі ФГ «Колос» як правонаступнику КСП «8 Березня» земельних ділянок.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з цими висновками, оскільки прийняття від імені юридичної особи рішення органом, який не передбачений статутом цієї юридичної особи, не створює правових наслідків, на які таке рішення спрямоване. Відповідно й акти приймання-передачі залишкових матеріальних цінностей (земельних ресурсів), складені на підставі такого рішення, не спричиняють і не підтверджують перехід права власності до ФГ «Колос».

Велика Палата Верховного Суду також відхиляє довід про те, що ФГ «Колос» є правонаступником КСП «8 Березня», оскільки це підтверджується підпунктом 1.1 пункту 1 статуту ФГ «Колос». Статут юридичної особи є одностороннім актом цієї юридичної особи, який не є підставою правонаступництва щодо іншої юридичної особи, якщо таке правонаступництво не виникло відповідно до закону.

Отже, суди не встановили обставин, які б засвідчували прийняття КСП «8 Березня» рішення про реорганізацію підприємства шляхом перетворення.

Крім того, відповідно до указів Президента України паюванню підлягають сільськогосподарські угіддя, передані у колективну власність, зокрема, колективним сільськогосподарським підприємствам. Позивач не пояснив, а суди не встановили, яким чином у КСП «8 Березня» могли залишитися спірні землі сільськогосподарського призначення, які не підлягали розпаюванню та не були розпайовані. При цьому передання сільськогосподарських угідь від колективного сільськогосподарського підприємства до власності юридичної особи, землі якої не підлягають розпаюванню відповідно до вказаних указів, спричинило б порушення прав членів колективного сільськогосподарського підприємства на одержання відповідних земельних ділянок.

Таким чином, на момент державної реєстрації за Держгеокадастром права власності на спірні земельні ділянки ФГ «Колос» не було ані власником зазначених земельних ділянок, ані землекористувачем на законних підставах.

Позивач наголошував, що відповідно до даних ЄДР ФГ «Колос» є юридичною особою з ідентифікаційним кодом 03747509, за яким раніше було зареєстровано КСП «8 Березня», що, в свою чергу, також указує на обставини правонаступництва.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що ідентифікаційний код юридичної особи має бути унікальним, а присвоєння новоствореній юридичній особі ідентифікаційного коду іншої юридичної особи, яка не є правопередником новоствореної юридичної особи, не допускається. Водночас помилкове присвоєння новоствореній юридичній особі ідентифікаційного коду іншої юридичної особи, яка не є правопередником цієї новоствореної юридичної особи, свідчить про порушення законодавства, але така помилка не є підставою правонаступництва.

Крім того, суди не встановили обставин, які б засвідчували вихід членів КСП «8 Березня» з його складу.

Аналіз Законів України «Про селянське (фермерське) господарство» та «Про колективне сільськогосподарське підприємство» (у редакції, чинній на момент створення ФГ «Колос») свідчить, що, на відміну від колективного сільськогосподарського підприємства, селянське (фермерське) господарство визначалося як підприємство саме сімейного типу, коли членами селянського (фермерського) господарства могли бути саме подружжя, їх батьки, діти, які досягли 16-річного віку, та інші родичі.

Отже, колективне сільськогосподарське підприємство, члени якого не є подружжям, їх батьками, дітьми, які досягли 16-річного віку, іншими родичами, не могло бути перетворене на селянське (фермерське) господарство.

Таким чином, згідно з відомостями, які містяться у витягу з ЄДР, 26 червня 2000 року проводилась реєстрація нового підприємства – ФГ «Колос», а не перетворення КСП «8 Березня».

Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне зазначити, що навіть у випадку прийняття рішення про реорганізацію КСП «8 Березня» шляхом перетворення в іншу юридичну особу колишні члени КСП «8 Березня» автоматично

повинні були б стати учасниками цієї юридичної особи, позаяк перетворенням юридичної особи є саме зміна її організаційно-правової форми, а не складу її учасників.

Натомість згідно зі статутом ФГ «Колос», єдиним засновником останнього є ОСОБА_1. Тобто перетворення з КСП «8 Березня» у ФГ «Колос» не відбулося, оскільки склад засновників (учасників) КСП «8 Березня» та ФГ «Колос» не співпадають.

Отже, реорганізація КСП «8 Березня» шляхом перетворення у ФГ «Колос» не відбувалася, оскільки 26 червня 2000 року було проведено реєстрацію нового підприємства – ФГ «Колос».

Виходячи з викладеного Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від висновку, наведеного у постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 6 листопада 2019 року у справі № 299/3439/16-ц, про можливість перетворення колективного сільськогосподарського підприємства на фермерське господарство за подібних обставин справи.

Таким чином, як на момент звернення позивача з позовом, так і на час ухвалення судових рішень у справі права позивача оскаржуваними рішеннями про реєстрацію права власності на спірні земельні ділянки не порушені.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 1 вересня 2020 року у справі № 907/29/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91555342>

Велика Палата Верховного Суду підтримала правовий висновок Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо застосування правил виключної підсудності, визначивши, що виключна підсудність застосовується до тих позовів, вимоги за якими стосуються нерухомого майна як безпосередньо, так і опосередковано (стосується майнових прав на об'єкт нерухомості), а спір може стосуватися як правового режиму нерухомого майна, так і інших прав та обов'язків, що пов'язані з нерухомим майном.

Коли територіальна підсудність спору може визначитися як за частиною третьою (за місцезнаходженням нерухомого майна), так і за частиною шостою статті 30 ГПК України (за місцезнаходженням юридичної особи), то звернення позивача до господарського суду за місцезнаходженням юридичної особи як належного суду за правилами частини шостої статті 30 ГПК України не є порушенням правил виключної підсудності

7 липня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Тіара Компані» (далі – ТОВ «Тіара Компані») на постанову Північного апеляційного господарського суду від 5 червня 2019 року та рішення Господарського суду міста Києва від 11 грудня 2018 року у справі за позовом Компанії «Джамзако Лімітед» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Товстенківський крохмальний завод» (далі – ТОВ «ТКЗ»), за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета

спору, на стороні відповідача - ТОВ «Тіара Компані», про визнання недійсним договору купівлі-продажу майнових прав, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Компанія «Джамзако Лімітед» із часткою у статутному капіталі 97,5 % є учасником ТОВ «ТКЗ», який є власником єдиного майнового комплексу крохмального заводу, розташованого за адресою: Тернопільська обл., Чортківський р-н, с.Товстенке, вул. Центральна, 57.

ТОВ «ТКЗ» здійснило будівництво додаткових картоплесховищ (I-ї та II-ї черги) та зареєструвало в Управлінні Держбудінспекції у Тернопільській області декларацію про готовність вказаного об'єкта до експлуатації; рішенням виконавчого комітету Товстенківської сільської ради присвоєно новозбудованому об'єкту нерухомого майна поштову адресу: № 57-Б на вул. Центральна в с. Товстенке.

На підставі укладеного ТОВ «ТКЗ» та ТОВ «Термінал-Рент» договору купівлі-продажу майнових прав на картоплесховища (I-ї та II-ї черги) від 30 грудня 2014 року останнє здійснило реєстрацію права власності на новозбудоване майно – картоплесховища, розташовані за адресою: с. Товстенке, вул. Центральна, 57-Б, та в подальшому відчужило це майно на користь ТОВ «Тіара Компані» на підставі договору купівлі-продажу від 16 червня 2015 року.

Так, відчуження майнових прав на картоплесховища відбулося всупереч волі учасників ТОВ «ТКЗ», на підставі визнаного недійсним судом рішення загальних зборів учасників ТОВ «ТКЗ», оформленого протоколом від 15 липня 2014 року, як прийнятого за участі представника Компанії «Джамзако Лімітед», який, однак, не мав повноважень щодо вирішення питання відчуження майна компанії та/або надання повноважень на відчуження. При цьому, положеннями статуту ТОВ «ТКЗ» передбачено необхідність отримання попередньої згоди зборів учасників товариства на укладення директором товариства спірного договору купівлі-продажу.

Не будучи стороною договору купівлі-продажу та звертаючись до суду на підставі частини третьої статті 215 ЦК України, позивач наголошував на тому, що спірний договір та реєстрація права власності на новозбудоване майно порушують корпоративні права позивача на управління товариством, позбавляють його правомірних (законних) очікувань на отримання частки прибутку (дивідендів).

Суди попередніх інстанцій позовні вимоги Компанії «Джамзако Лімітед» задовольнили повністю.

Окрім того, звертаючись із апеляційною скаргою відповідач вказував на порушення місцевим господарським судом правил територіальної підсудності спору та необхідності розгляду цього спору Господарським судом Тернопільської області, а не Господарським судом міста Києва, проте апеляційний господарський суд зазначив, що правовідносини за договором купівлі-продажу майнових прав не є правовідносинами, які стосуються нерухомого майна, тож цей спір не підлягає розгляду за правилами виключної підсудності.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини третьої статті 30 ГПК України спори, що виникають з приводу нерухомого майна, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням майна або основної його частини. Якщо пов'язані між собою позовні вимоги пред'явлені одночасно щодо декількох об'єктів нерухомого майна, спір розглядається за місцезнаходженням об'єкта, вартість якого є найвищою.

За змістом частини другої статті 331 ЦК України право власності на новостворене нерухоме майно (житлові будинки, будівлі, споруди тощо) виникає з моменту завершення будівництва (створення майна) <...>.

У розумінні частини другої вказаної статті ЦК України житлові будинки, будівлі, споруди тощо охоплюються поняттям «нерухоме майно». Однак вказаний перелік об'єктів нерухомого майна не є вичерпним.

Виходячи з аналізу чинного законодавства, вбачається, що об'єкт будівництва (об'єкт незавершеного будівництва) – нерухома річ особливого роду: фізичне її створення розпочато, однак не завершено. Щодо такої речі можливе встановлення будь-яких суб'єктивних майнових, а також зобов'язальних прав у випадках та в порядку, визначених актами цивільного законодавства.

Згідно з частиною другою статті 656 ЦК України предметом договору купівлі-продажу можуть бути майнові права. До договору купівлі-продажу майнових прав застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не впливає із змісту або характеру цих прав.

Майнове право, що є предметом договору купівлі-продажу, – це обумовлене право набуття в майбутньому права власності на нерухоме майно, яке виникає тоді, коли виконані певні правові передумови, необхідні й достатні для набуття речового права.

Таким чином, майнове право на об'єкт нерухомості є складовою частиною такого майна, як об'єкта цивільних прав.

Отже, виключна підсудність застосовується до тих позовів, вимоги за якими стосуються нерухомого майна як безпосередньо, так і опосередковано, а спір може стосуватися як правового режиму нерухомого майна, так і інших прав та обов'язків, що пов'язані із нерухомим майном.

Предметом договору у цій справі є майнове право на створений об'єкт (картоплесховища), якому присвоєно поштову адресу та зареєстровано в державних органах готовність до експлуатації та право власності, переміщення цього об'єкта є неможливим без знецінення та зміни його призначення, тобто, якому притаманні усі ознаки нерухомого майна.

Оскільки спір у цій справі виник з приводу об'єкта нерухомого майна, що знаходиться за адресою: Тернопільська обл., Чортківський р-н, с. Товстенке, вул. Центральна, 57, то спір щодо майнових прав на вказане майно у відповідності до вимог частини третьої статті 30 ГПК України мав би розглядатись Господарським судом Тернопільської області.

Разом з тим у справі, що розглядається, виник спір між позивачем – учасником (засновником) юридичної особи та самою юридичною особою,

пов'язаний з діяльністю цієї юридичної особи – вчинення нею правочинів у межах господарської діяльності.

Правила виключної підсудності справ у спорах, що виникають з корпоративних відносин, передбачають розгляд спорів між позивачем – учасником (засновником) юридичної особи та юридичною особою господарським судом за місцезнаходженням такої юридичної особи як відповідача.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що в цьому випадку, коли територіальна підсудність спору може визначатися як за частиною третьою, так і за частиною шостою статті 30 ГПК України, то звернення позивача до Господарського суду міста Києва як належного суду за правилами частини шостої статті 30 ГПК України не є порушенням правил виключної підсудності.

Тому підстави для обов'язкового скасування судових рішень та направлення справи на новий розгляд до Господарського суду Тернопільської області відсутні.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 7 липня 2020 року у справі № 910/10647/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90932704>

3.3. Цивільна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від власного правового висновку щодо відшкодування моральної шкоди за порушення споживчого договору, визначивши, що, вирішуючи спір щодо відшкодування моральної шкоди за порушення споживчого договору, зокрема, у справі про порушення банком зобов'язання з повернення вкладу, суди мають враховувати, що моральна шкода за порушення цивільно-правового договору підлягає стягненню на підставі статей 16 та 23 ЦК України і статей 4 та 22 Закону України «Про захист прав споживачів» навіть у тих випадках, коли умовами договору право на компенсацію моральної шкоди не передбачено.

Положення договору банківського вкладу, які обмежують право споживача на відшкодування збитків та майнової шкоди, завданої банком унаслідок невиконання або несвоєчасного виконання зобов'язань за цим договором, є несправедливими та підлягають визнанню недійсними

1 вересня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула праву за позовом ОСОБА_1 до Публічного акціонерного товариства «Державний експортно-імпорتنний банк України» про захист прав споживача та стягнення банківського вкладу за касаційною скаргою ОСОБА_1 на рішення Центрально-Міського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 16 лютого 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Дніпропетровської області від 05 жовтня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між позивачем та ПАТ «Укресімбанк» 03 лютого 2015 року був укладений договір строкового банківського вкладу в банківських металах зі сплатою

процентів після закінчення строку вкладу № 46993-3685 (далі - Договір). На депозитний рахунок Банку позивач вніс золото у зливках номіналом 100 г - 2 шт., 5 г - 2 шт., 2,5 г - 1 шт., 1 г - 3 шт. (усього – 215,5 г) строком на 365 календарних днів під 0,75 процента річних. Строк одержання вкладу - 03 лютого 2016 року.

За період з 03 лютого по 05 грудня 2016 року з урахуванням вимог Національного банку України (далі – НБУ) позивачу окрім процентів повернуті 195,5 г золота. На цей час він не отримав залишок вкладу – 20 г золота. Вважав, що відповідач приховував від нього як вкладника банку дії обмежувальних постанов НБУ на час укладення договору, що перешкоджали поверненню вкладу на час закінчення дії Договору. Банк своїми неправомірними діями завдав позивачу моральну шкоду, яку на підставі статті 23 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) та статті 22 Закону України «Про захист прав споживачів» (далі – Закон про захист прав споживачів) слід стягнути з урахуванням принципів розумності та справедливості в розмірі 10 000,00 грн.

Відмовляючи у задоволенні позовної вимоги про стягнення з відповідача моральної шкоди суди вказували, що у спорах про захист прав споживачів чинне цивільне законодавство передбачає відшкодування моральної шкоди у тих випадках, якщо шкода завдана майну споживача або завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Договір строкового банківського вкладу також не передбачає відшкодування моральної шкоди.

ОЦІНКА СУДУ

Спори про відшкодування фізичній особі моральної шкоди розглядаються, зокрема: коли право на її відшкодування безпосередньо передбачено нормами Конституції України або впливає з її положень; у випадках, передбачених законодавством, яке встановлює відповідальність за заподіяння моральної шкоди; при порушенні зобов'язань, які підпадають під дію Закону про захист прав споживачів чи інших законів, що регулюють такі зобов'язання і передбачають відшкодування моральної шкоди.

У спорах про захист прав споживачів відшкодування моральної шкоди прямо встановлено спеціальним законом, який регулює відносини у сфері захисту прав споживачів.

Пункт 5 частини першої статті 4 Закону про захист прав споживачів передбачає, що споживачі під час укладення, зміни, виконання та припинення договорів щодо отримання (придбання, замовлення тощо) продукції, а також при використанні продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право на відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції), відповідно до закону.

За змістом частини другої статті 22 Закону про захист прав споживачів при задоволенні вимог споживача суд одночасно вирішує питання щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

Виходячи з аналізу наведених правових норм Велика Палата Верховного Суду вказує, що порушення банком зобов'язання з повернення вкладу, незважаючи на умови укладеного договору, є недоліком продукції (неналежним наданням фінансової послуги) у розумінні законодавства про захист прав споживачів і відповідно до статей 4 та 22 Закону про захист прав споживачів має наслідком відшкодування моральної шкоди, завданої вкладникові таким неналежним наданням фінансової послуги.

Закон про захист прав споживачів (як в чинній редакції, так і в редакції, чинній станом на дату укладення Договору) не містить застережень про те, що моральна шкода споживачу відшкодовується лише у разі завдання шкоди його життю чи здоров'ю.

Так, пункт 5 частини першої статті 4 Закону про захист прав споживачів в редакції, чинній на час укладення відповідного договору, передбачав, що споживачі під час придбання, замовлення або використання продукції, яка реалізується на території України, для задоволення своїх особистих потреб мають право на відшкодування шкоди (збитків), завданих дефектною чи фальсифікованою продукцією або продукцією неналежної якості, а також майнової та моральної (немайнової) шкоди, заподіяної небезпечною для життя і здоров'я людей продукцією у випадках, передбачених законодавством.

Законом України від 19 травня 2011 року № 3390-VI «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» пункт 5 частини першої статті 4 Закону про захист прав споживачів викладений в чинній редакції, яка не обмежує відшкодування моральної шкоди лише заподіянням небезпечною для життя і здоров'я людей продукцією у випадках, передбачених законодавством.

Водночас у постанові Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 761/26293/16-ц вказано: «Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про відсутність підстав для задоволення вимоги про стягнення моральної шкоди, оскільки відшкодування моральної шкоди у разі порушення зобов'язання (стаття 611 ЦК України) може здійснюватися виключно у випадках, що прямо передбачені законом, а також якщо умови про відшкодування передбачені укладеним договором. Відповідно до положень статей 4, 22 Закону України «Про захист прав споживачів» споживачі мають право на відшкодування моральної шкоди тільки в разі її заподіяння небезпечною для життя і здоров'я людей продукцією у випадках, передбачених законом».

Вказана справа стосувалася спірних правовідносин, які виникли з договору банківського вкладу, укладеного 16 грудня 2015 року, тобто за умови дії норм матеріального права, а саме статті 4 Закону про захист прав споживачів у чинній редакції, як і в цій справі, що розглядається.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від відповідного висновку про застосування статей 4 та 22 Закону про захист прав споживачів, викладеного у постанові Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 761/26293/16-ц в частині застосування

норм права при вирішенні питання про відшкодування моральної шкоди за порушення договору банківського вкладу, визначивши, що вирішуючи спір щодо відшкодування моральної шкоди за порушення споживчого договору, зокрема у справі про порушення банком зобов'язання з повернення вкладу, суди мають враховувати, що моральна шкода за порушення цивільно-правового договору як спосіб захисту суб'єктивного цивільного права може бути компенсована і в тому разі, якщо це прямо не передбачено законом або тим чи іншим договором, і підлягає стягненню на підставі статей 16 та 23 ЦК України і статей 4 та 22 Закону про захист прав споживачів навіть у тих випадках, коли умовами договору право на компенсацію моральної шкоди не передбачено.

Звертаючись з позовом в цій справі, позивач, окрім того, просив визнати недійсними пункти 7.1, 7.2 та 7.3 Договору, якими сторони передбачили, зокрема, умову, що у всіх випадках збитки та майнова шкода, завдані будь-якою із сторін іншій стороні невиконанням або несвоєчасним виконанням зобов'язань за цим договором, не відшкодовуються (пункт 7.3);

Відповідно до частини п'ятої статті 18 Закону про захист прав споживачів якщо положення договору визнано несправедливим, включаючи ціну договору, таке положення може бути змінено або визнано недійсним.

Таким чином, положення пункту 7.3 Договору, які обмежують право споживача на відшкодування збитків та майнової шкоди, завданої банком внаслідок невиконання або несвоєчасного виконання зобов'язань за цим Договором, є несправедливими та підлягають визнанню недійсними.

Висновки попередніх судів про відсутність підстав для задоволення позовних вимог у відповідній частині є помилковими.

Детальніше з тестом постанови Великої Палати Верховного Суду від 1 вересня 2020 року у справі № 216/3521/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91644731>

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо припинення договору оренди земельного паю після отримання державних актів на право приватної власності на землю, визначивши, що зміна статусу земельної ділянки чи її власника (зокрема, виділення земельної ділянки в натурі та набуття права власності на неї) не має наслідком автоматичного припинення договору та не може бути підставою для розірвання договору відповідно до статей 651, 652 ЦК України, крім випадків, коли це передбачено самим договором. Припинення дії договорів оренди земельних паїв має місце лише після їх переукладення відповідно до державного акта на право власності на земельну ділянку або в судовому порядку з визначених законом підстав

1 вересня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Приватного акціонерного товариства «АПК-ІНВЕСТ» до ОСОБА_1, третя особа – Виконавчий комітет Дружківської міської ради Донецької області,

про переукладення договору та за зустрічним позовом ОСОБА_1 до Приватного акціонерного товариства «АПК-ІНВЕСТ» про припинення договору оренди земельної частки (паю) шляхом його розірвання за касаційною скаргою Приватного акціонерного товариства «АПК-ІНВЕСТ» на постанову Донецького апеляційного суду від 22 січня 2020 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

22 березня 2012 року між ПрАТ «АПК-ІНВЕСТ» та ОСОБА_1 був укладений договір оренди земельної частки (паю), який зареєстрований 03 квітня 2012 року в книзі записів реєстрації договорів оренди земельних часток (паїв) Миколайпільської селищної ради Костянтинівського району Донецької області за № 1056 (далі – договір оренди паю). За умовами договору товариству було передано в оренду земельну частку (пай) (ріллю) розміром 9,56 га згідно із сертифікатом на право на земельну частку (пай) <...>. Цього самого дня, 22 березня 2012 року, актом приймання-передачі земельної частки (паю) ОСОБА_1 передав, а ПрАТ «АПК-ІНВЕСТ» прийняло у володіння та користування (оренду) земельну частку (пай) (ріллю) розміром 9,56 га, що розміщена в межах земельної ділянки, виділеної в натурі єдиним масивом. Строк дії договору оренди паю сторони погодили на двадцять років, тобто до 03 квітня 2032 року.

Крім того, у пункті 2.3. договору оренди паю сторони погодили, що в разі виділення земельної ділянки на основі земельної частки (паю) в натурі (на місцевості), договір оренди землі переукладається на тих самих умовах, що і раніше укладений, і може бути змінений лише за згодою сторін. Договір оренди переукладається сторонами за договором не пізніше ніж у строк до двох місяців з дати виділення земельної ділянки на основі земельної частки (паю) в натурі (на місцевості) та отримання державного акту на право власності на земельну ділянку. Припинення дії договору оренди допускається у випадках, визначених цим договором та чинним законодавством України. При цьому ОСОБА_1 зобов'язався протягом п'яти робочих днів з дати виділення земельної ділянки на основі земельної частки (паю) в натурі (на місцевості) та отримання державного акту на право власності на земельну ділянку письмово повідомити про це орендаря (пункт 3.1 договору оренди паю).

ПрАТ «АПК-ІНВЕСТ» стало відомо про виділення в натурі ОСОБА_1 земельної ділянки площею 7,9538 га, якій було присвоєно кадастровий номер 1422483900:40:000:0020, а 12 квітня 2018 року за ним у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно було зареєстровано право власності на вищевказану земельну ділянку. При цьому ОСОБА_1 у порушення умов договору не повідомив ПрАТ «АПК-ІНВЕСТ» про виділ земельної ділянки в натурі, а згодом в односторонньому порядку відмовився від переукладання договору оренди.

Враховуючи викладене, ПрАТ «АПК-ІНВЕСТ» вважало, що такими діями ОСОБА_1 порушив умови укладеного договору оренди паю від 22 березня 2012 року та норми земельного законодавства.

У липні 2019 року ОСОБА_1 звернувся до суду із зустрічним позовом, у якому, посилаючись на ті самі фактичні обставини, вказував, що після виділення земельної частки (паю) в натурі сертифікат про право на земельну частку (пай) згідно з вимогами земельного законодавства є недійсним. Із часу отримання державного акта на право власності на землю він набув статусу власника земельної ділянки, а тому змінився предмет оренди та статус сторін договору оренди паю.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною другою розділу IX «Перехідні положення» Закону України «Про оренду землі» передбачено, що громадяни – власники сертифікатів на право на земельну частку (пай) до виділення їм у натурі (на місцевості) земельних ділянок мають право укладати договори оренди земель сільськогосподарського призначення, місце розташування яких визначається з урахуванням вимог раціональної організації території і компактності землекористування, відповідно до цих сертифікатів з дотриманням вимог цього Закону. Після виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) договір оренди землі переукладається відповідно до державного акта на право власності на земельну ділянку на тих самих умовах, що і раніше укладений, і може бути змінений лише за згодою сторін. Припинення дії договору оренди допускається лише у випадках, визначених цим Законом.

Таким чином, законодавець легітимізував відповідні відносини, надавши особі, яка не є власником ділянки, можливість правомірно передати володіння нею іншій особі. Більше того, законодавець також передбачив обов'язкову трансформацію «зобов'язальної» оренди в «речову» після виділення земельної частки (паю) на місцевості <...>.

І хоча власник сертифікату, тобто орендодавець, за договором оренди земельного паю, не має повноважень власника щодо конкретної земельної ділянки, стосовно якої укладається договір, за договором оренди паю до орендодавця фактично переходить право користування частиною земної поверхні, яка відповідає орендованому паю, у межах загального масиву невизначених земельних ділянок, який становить собою землі відповідного колективного сільськогосподарського підприємства, що підлягають розпаюванню на місцевості як земельної ділянки.

Не можна стверджувати, що після розпаювання загального масиву невизначених земельних ділянок на місцевості і виділення в натурі земельної ділянки, що відповідає орендованому паю, відповідна частина земної поверхні, якою користується орендар, зникає, відбувається лише зміна її правового статусу.

Таким чином, зміна правового статусу частини земної поверхні, що використовується орендарем на підставі відповідного договору оренди паю, шляхом її визначення на місцевості як земельної ділянки, не свідчить про знищення предмета оренди як можливої підстави для вимоги про розірвання договору оренди.

Так, виділення земельної ділянки в натурі та набуття права власності на неї жодною мірою не впливає на дійсність договору оренди земельної частки (паю) та не перешкоджає виконанню цього договору. Виділення земельної ділянки в натурі також не може бути обставиною, що є підставою для розірвання договору відповідно до статей 651, 652 ЦК України, зокрема, «істотною зміною обставин». Виділення земельної ділянки в натурі не лише не обумовлена причинами, які заінтересована сторона (орендодавець) не могла усунути після їх виникнення при всій турботливості і обачності (пункт 2 частини другої статті 652 ЦК України), а є прямим наслідком свідомих дій цієї сторони. Отже, припинення дії договорів оренди земельних паїв має місце лише після їх переукладення відповідно до державного акта на право власності на земельну ділянку або в судовому порядку з визначених законом підстав.

Отже, при вирішенні спірних правовідносин щодо переукладення або розірвання договору оренди земельної частки (паю) судам слід враховувати, що зміна статусу земельної ділянки чи її власника не має наслідком автоматичного припинення договору, крім випадків, коли це передбачено самим договором.

Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного цивільного суду (зокрема, в постановках від 14 листопада 2018 року у справі № 484/301/18 (провадження № 61-39488 св 18), від 14 серпня 2019 року у справі № 484/4135/18 (провадження № 61-11820 св 19), від 30 жовтня 2019 року у справі № 233/4198/18 (провадження № 61-11971 св 19), від 11 листопада 2019 року у справі № 484/4067/18 (провадження № 61-8657 св 19), від 08 квітня 2020 року у справі № 233/2070/19 (провадження № 61-3076 св 20), від 09 квітня 2020 року у справі № 233/1557/19 (провадження № 61-3149 св 20) неодноразово викладений висновок про те, що відповідно до пункту 2.3 Типового договору визначено, що в разі виділення земельної ділянки на основі земельної частки (паю) в натурі (на місцевості) зобов'язання сторін припиняються відповідно до чинного законодавства. Таким чином, положення пункту, укладеного між сторонами договору оренди земельної частки (паю), щодо переукладення договору в разі виділення земельної ділянки в натурі не може бути розцінене як примус для власника земельної ділянки і передбачає право, а не обов'язок на переукладення договору оренди.

З такими висновками Верховного Суду Велика Палата Верховного Суду не може погодитися та вважає за необхідне від них відступити.

Разом з тим, у даній справі у договорі оренди паю сторони не домовилися про застосування до їхніх правовідносин умов Типового договору.

Таким чином, сторони в договорі оренди паю прямо виключили можливість автоматичного припинення зобов'язань за договором оренди паю та домовилися про його переукладення як договору оренди землі.

Крім того, задоволення позову "орендодавця" про розірвання договору або визнання договору "автоматично припиненим" внаслідок дій "орендодавця" щодо виділення земельної ділянки в натурі було б явно несправедливим і суперечило б принципу *pacta sunt servanda*, допускаючи ухилення від виконання

зобов'язань за договором за нічим не обмеженим розсудом однієї зі сторін договору.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що укладення договору оренди паю на 20 років, очевидно, свідчить про намір сторін на момент його укладення забезпечити тривалу стабільність свого становища в цих правовідносинах і в такому випадку відмова орендодавця від переукладення та намагання розірвати договір вже через 6 років від початку строку оренди не можна вважати добросовісним.

Таким чином, апеляційний суд необґрунтовано скасував рішення суду першої інстанції, який, належним чином оцінивши всі доводи сторін та надавши обґрунтовану оцінку матеріалам справи, дійшов правильного висновку про задоволення позову ПрАТ «АПК-ІНВЕСТ» про переукладення договору та відмову в задоволенні зустрічного позову ОСОБА_1 про припинення договору оренди земельної частки (паю) шляхом його розірвання.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 1 вересня 2020 року у справі № 233/3676/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91644734>

4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Позовні вимоги міської ради про визнання протиправною бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо розгляду ініціативи міської ради із забезпечення доступності медичних послуг та зобов'язання Кабінету Міністрів України вжити заходи щодо забезпечення доступу мешканців міста до медичних послуг шляхом передачі з державної в комунальну власність приміщення закладу охорони здоров'я підлягають розгляду в порядку господарського судочинства.

Прийняття ухвали суддею одноособово на стадії відкриття судового провадження, а не судового розгляду не є порушенням вимог статті 33 КАС України щодо складу суду у справах, де предметом оскарження є дії або бездіяльність Кабінету Міністрів України

2 вересня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Запорізької міської ради до Кабінету Міністрів України про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії за касаційною скаргою Запорізької міської ради на ухвалу Запорізького окружного адміністративного суду від 13 травня 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 23 липня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

26 квітня 2017 року Запорізька міська рада листом звернулася до Прем'єр-міністра України щодо передачі з державної до комунальної власності закладу

охорони здоров'я – МСЧ ДП "Радіоприлад", розташованого за адресою: місто Запоріжжя, вулиця Привокзальна, 9.

22 травня 2017 року на адресу Запорізької міської ради від Міністерства економічного розвитку і торгівлі України надійшов лист-відповідь, у якому зазначено, що нерухоме майно об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, не може бути відчужене, вилучене, передане до статутного капіталу господарських організацій і що до такого майна не можуть вчинятись дії, наслідком яких може бути їх відчуження. Також у відповіді зазначено інформацію про те, що Міністерство економічного розвитку і торгівлі України повернеться до вирішення питання щодо передачі об'єкта соціальної інфраструктури, після внесення відповідних змін до Закону України "Про управління об'єктами державної власності".

Після внесення відповідних змін до законодавства, 11 вересня 2018 року Запорізька міська рада звернулася до Кабінету Міністрів України та Державного концерну "Укроборонпром" щодо передачі закладу охорони здоров'я з державної до комунальної власності.

У відповідь Державний концерн "Укроборонпром" листом від 17 жовтня 2018 року повідомив Виконавчий комітет Запорізької міської ради про те, що передача закладу охорони здоров'я до комунальної власності можлива за умови надання згоди органу уповноваженого управляти державним майном, Фонду державного майна України, підприємства та трудового колективу. Відповідь Кабінету Міністрів України до Виконавчого комітету Запорізької міської ради не надходила.

11 квітня 2019 року Запорізька міська рада повторно звернулася до Кабінету Міністрів України з відповідним листом. Однак відповіді Виконавчий комітет Запорізької міської ради не отримав.

Вважаючи таку бездіяльність, а саме ненадання відповіді на ініціативу Запорізької міської ради та залишення без вирішення питання щодо створення матеріально-технічної бази та умов для збереження і функціонування закладу охорони здоров'я, Запорізька міська рада звернулася до суду з адміністративним позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Як встановлено судами попередніх інстанцій та згідно із матеріалами справи, позивач оскаржує до адміністративного суду бездіяльність суб'єкта владних повноважень щодо виконання своїх основних повноважень зі створення матеріально-технічної бази та інших умов, необхідних для розвитку охорони здоров'я та збереження мережі закладів охорони здоров'я.

Обґрунтовуючи касаційну скаргу, Запорізька міська рада стверджує, що спір виник у зв'язку зі здійсненням останнім владних управлінських функцій і є публічно-правовими та підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства. Також зазначає, що Кабінет Міністрів України, маючи широкий спектр повноважень щодо створення матеріально-технічної бази та інших умов, необхідних для розвитку охорони здоров'я та збереження мережі закладів охорони

здоров'я, може вжити заходів щодо забезпечення доступу мешканців міста Запоріжжя до медичних послуг не лише шляхом передачі з державної в комунальну власність приміщення, розташованого за адресою: місто Запоріжжя, вулиця Привокзальна, 9, а й іншими способами.

Велика Палата Верховного Суду вважає, таке обґрунтування позовних вимог абстрактним. Вимога позову про "виконання відповідачем своїх основних повноважень щодо створення матеріально-технічної бази та інших умов, необхідних для розвитку охорони здоров'я та збереження мережі закладів охорони здоров'я" є загальною та не спрямована на відновлення прав (інтересів) позивача у конкретних правовідносинах.

Вимоги позову щодо визнання протиправною бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо розгляду ініціативи Запорізької міської ради із забезпечення доступності медичних послуг та зобов'язання Кабінету Міністрів України вжити заходи щодо забезпечення доступу мешканців міста Запоріжжя до медичних послуг обґрунтовуються лише зверненнями Запорізької міської ради до Кабінету Міністрів України про передачу з державної до комунальної власності закладу охорони здоров'я – МСЧ ДП "Радіоприлад".

Такі абстрактні зміст та підстави позову не дозволяють дійти висновку, що спірні правовідносини щодо забезпечення соціальних потреб територіальної громади міста Запоріжжя підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства. Проте обґрунтування позовних вимог свідчить про те, що предметом спору є майнові правовідносини, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства.

Щодо доводів скаржника про порушення судом першої інстанції норм процесуального права, а саме одноособового постановлення ухвали про відмову у відкритті провадження у справі, Велика Палата Верховного Суду зазначає таке.

Відповідно до вимог статті 33 КАС України адміністративні справи, предметом оскарження в яких є рішення, дії чи бездіяльність Кабінету Міністрів України, розглядаються і вирішуються в адміністративному суді першої інстанції колегією у складі трьох суддів. Однак згідно з вимогами частини першої статті 170 КАС України у відкритті провадження в адміністративній справі відмовляє суддя.

Відтак, прийняття ухвали одноособово на стадії відкриття судового провадження, а не судового розгляду не є порушенням вимог статті 33 КАС України щодо складу суду у справах, де предметом оскарження є дії або бездіяльність Кабінету Міністрів України.

Ураховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів першої та апеляційної інстанцій про те, що спір у цій справі не має публічно-правового характеру та не відповідає нормативному визначенню адміністративної справи, а тому не підпадає під юрисдикцію адміністративних судів та має вирішуватися в порядку господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 2 вересня 2020 року у справі № 280/1861/19 сожна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91460926>

Позовні вимоги боржника (власника спірного майна) про визнання незаконним і скасування свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів підлягають розгляду за правилами господарського судочинства, за умови, якщо такі правовідносини виникли між юридичними особами. Відповідачем у такому спорі є покупець спірного майна.

Позовні вимоги про визнання незаконною нотаріальної дії з видачі свідоцтва про придбання нерухомого майна з прилюдних торгів є неналежним способом захисту порушених прав. Боржник (власник спірного майна) вправі звернутися з віндикаційним позовом про витребування такого майна з володіння покупця, а якщо право власності на останнє зареєстроване з різними реєстраційними номерами та назвами і за боржником, і за покупцем, то звернутися з позовом до покупця про скасування державної реєстрації права власності на нерухоме майно

7 липня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Малого приватного підприємства "Перспектива" (далі – позивач) до приватного нотаріуса Бориславського міського нотаріального округу Львівської області Фірмана Бориса Ілліча (далі – відповідач) за участю третьої особи, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, – Товариства з обмеженою відповідальністю "Владо" (далі – ТзОВ "Владо") про визнання нотаріальної дії незаконною та скасування нотаріального акта за касаційною скаргою позивача на рішення Апеляційного суду Львівської області від 9 березня 2017 року та за касаційною скаргою ТзОВ "Владо" на рішення Бориславського міського суду Львівської області від 12 червня 2015 року і рішення Апеляційного суду Львівської області від 9 березня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

20 серпня 2012 року головний державний виконавець відділу державної виконавчої служби Бориславського міського управління юстиції Львівської області Добош Г.В. відкрила виконавче провадження з виконання виконавчого листа, виданого 16 грудня 2011 року Львівським окружним адміністративним судом у справі про стягнення з позивача в дохід Державного бюджету України коштів в розмірі 94 198,30 грн.

Згідно з протоколом від 16 серпня 2013 року, затвердженим директором Львівської філії Приватного підприємства "Спеціалізоване підприємство "Юстиція", 16 серпня 2013 року були проведені прилюдні торги з реалізації спірного майна, переможцем яких стало ТзОВ "Владо".

22 серпня 2013 року був складений акт про проведені прилюдні торги, затверджений начальником відділу державної виконавчої служби Бориславського міського управління юстиції Львівської області Бачинським А.В. (далі - акт від 22 серпня 2013 року), згідно з яким переможцем прилюдних торгів стало ТзОВ "Владо".

17 жовтня 2013 року відповідач видав свідоцтво, в якому на підставі акта від 22 серпня 2013 року посвідчив перехід права власності на бювет від позивача до ТзОВ "Владо". Того ж дня відповідач прийняв рішення про державну реєстрацію права власності ТзОВ "Владо" на бювет і вніс до Державного реєстру прав відповідний запис.

25 березня 2014 року Господарський суд Львівської області ухвалив рішення у справі № 914/4116/13, згідно з яким визнав недійсними прилюдні торги, протокол від 16 серпня 2013 року й акт від 22 серпня 2013 року. Тому слід скасувати видане відповідачем на їх підставі свідоцтво.

У свідоцтві відповідач зазначив неправильні адресу місцезнаходження позивача, назву належного позивачу об'єкта нерухомого майна та безпідставно вказав вартість бювету, яка суперечить тій вартості цього об'єкта, що вказана у звіті про оцінку нерухомого майна.

Відповідач діяв з порушенням встановленого законодавством порядку вчинення реєстраційних дій, а тому є підстави для визнання незаконним і недійсним свідоцтва та визнання незаконною оскарженої нотаріальної дії.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції суду за вимогою про визнання незаконною нотаріальної дії

Предметом спору є визнання незаконною вчиненої відповідачем нотаріальної дії з видачі такого свідоцтва на користь ТзОВ "Владо" та визнання незаконним і скасування самого цього свідоцтва. ТзОВ "Владо" вважає, що спір в цілому треба розглядати за правилами адміністративного судочинства, тоді як позивач наполягає на розгляді справи за правилами цивільного судочинства. Велика Палата Верховного Суду з такими доводами сторін не погоджується.

Відповідно до пункту 5 частини першої статті 34 Закону України "Про нотаріат" у редакції, чинній на час видачі свідоцтва, до нотаріальних дій, які вчиняють нотаріуси, належить видача свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів). Така нотаріальна дія спрямована на фіксацію (підтвердження) факту продажу майна боржника покупцеві та переходу до останнього права власності на відповідне майно.

Згідно зі статтею 50 Закону України "Про нотаріат" у вказаній редакції, нотаріальна дія або відмова у її вчиненні, нотаріальний акт оскаржуються до суду. Право на оскарження нотаріальної дії або відмови у її вчиненні, нотаріального акта має особа, прав та інтересів якої стосуються такі дії чи акти. Аналогічні за змістом приписи закріплені у пунктах 1 і 2 глави 14 Розділу I Порядку № 296/5.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що закріплене у статті 50 Закону України "Про нотаріат" право на оскарження нотаріальної дії може бути реалізоване у тому випадку, якщо звернення з такою вимогою може призвести до відновлення порушеного права або інтересу безвідносно до дослідження правомірності дій інших осіб. Втім, нотаріальна дія з видачі свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів є одномоментною та не має самостійного значення, оскільки завершується виданням свідоцтва. Тому оскарження

нотаріальної дії з його видачі не дозволить ефективно захистити та відновити права позивача.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що позовну вимогу про те, щоби визнати незаконною нотаріальну дію з видачі свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів, не можна розглядати за правилами будь-якого судочинства. Тому висновки судів першої й апеляційної інстанцій, як і відповідні доводи позивача, наведені у його касаційній скарзі, про можливість розгляду цього спору за правилами цивільного судочинства є помилковими.

Колегія суддів зауважила, що позивач як власник вправі звернутися з віндикаційним позовом про витребування з володіння ТзОВ "Владо" бювету, а якщо право власності на останній, як стверджує позивач, зареєстроване з різними реєстраційними номерами та назвами і за ним, і за ТзОВ "Владо", то звернутися з позовом до цього товариства про скасування державної реєстрації права власності на бювет за ТзОВ "Владо".

Щодо юрисдикції суду за вимогою про визнання незаконним і скасування свідоцтва

Велика Палата Верховного Суду вважає, що зміст, характер відносин між учасниками справи, встановлені судами попередніх інстанцій обставини справи підтверджують, що спір існує у позивача саме з ТзОВ "Владо" з приводу порушення останнім права власності позивача на бювет внаслідок дій ТзОВ "Владо" щодо реєстрації за ним такого права. Тобто учасниками такого спору є позивач і ТзОВ "Владо". Той факт, що на розгляді Львівського окружного адміністративного суду перебуває справа № 813/7447/14 за позовом позивача до нотаріуса-відповідача про визнання протиправними (незаконними) дій останнього з прийняття 17 жовтня 2013 року рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, на підставі якого 17 жовтня 2013 року до Державного реєстру прав ним було внесено запис, та про визнання протиправним (незаконним) і скасування вказаного рішення не може впливати на визначення юрисдикції суду у справі N 438/610/14-ц.

З огляду на приписи частин першої та другої статті 1, частин другої та третьої статті 21 ГПК України у редакції, чинній на час подання позову до суду, а також частини другої статті 4, пункту 6 частини першої статті 20, частини другої статті 45 ГПК України у редакції, що набрала чинності 15 грудня 2017 року, Велика Палата Верховного Суду вважає, що наявний спір з огляду на його суб'єктний склад слід розглядати за правилами господарського судочинства.

Велика Палата Верховного Суду також звертає увагу на те, що застосування у ситуації позивача двосторонньої реституції за наслідками визнання недійсними прилюдних торгів є неможливим з огляду на те, що у випадку примусового продажу майна боржник (власник майна) не є стороною договору купівлі-продажу (частина перша статті 658 ЦК України): продавцями майна є державна виконавча служба й організатор прилюдних торгів, а покупцем – переможець прилюдних торгів. Вказане виключає можливість застосування боржником (власником майна) правових наслідків недійсності правочину, передбачених абзацом другим частини першої статті 216 ЦК України.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди першої й апеляційної інстанцій порушили правила юрисдикції, розглядаючи спір, який за змістом є господарським, за правилами цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 7 липня 2020 року у справі № 438/610/14-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91466482>

5. Окремі правові позиції Великої Палати Верховного Суду

Міністерство оборони України не наділене правом на оскарження рішення військово-лікарської комісії та медико-соціальної експертної комісії, якими встановлено, що отримані третьою особою поранення (захворювання) пов'язані з виконанням обов'язків військової служби в країнах, де велися бойові дії

16 вересня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Міністерства оборони України до Херсонської міської медико-соціальної експертної комісії № 3, Центральної військово-лікарської комісії Міністерства оборони України, третя особа – ОСОБА_1, про визнання незаконними та скасування постанови і рішення за касаційною скаргою Центральної військово-лікарської комісії Міністерства оборони України та ОСОБА_1 на постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 15 березня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Згідно з посвідченням серії НОМЕР_1, виданим Херсонським об'єднаним військовим комісаріатом 21 вересня 2006 року, ОСОБА_1 є колишнім військовослужбовцем та учасником бойових дій.

Згідно з довідкою Херсонського об'єднаного міського військового комісаріату Міністерства оборони України від 04 червня 2003 року № 1369 ОСОБА_1 проходив службу у в/ч пп 20624 та брав участь у бойових діях на території Чехословаччини з 21 серпня по 22 жовтня 1968 року. Зазначена довідка видана на підставі архівної довідки Центрального архіву Міністерства оборони від 28 вересня 1994 року.

Протоком засідання ЦВЛК № 1377 від 30 березня 2016 року встановлено, що травма, поранення та захворювання, які отримав ОСОБА_1, так, пов'язані з виконанням обов'язків військової служби при перебуванні в країнах, де велись бойові дії.

Рішенням Херсонської міської МСЕК № 3 від 27 квітня 2016 року встановлено ОСОБА_1 III групи інвалідності та визначено її причину як "травма, поранення та захворювання, так, пов'язані з виконанням обов'язків військової служби при перебуванні в країнах, де велись бойові дії", про що складено акт огляду медико-соціальною експертною комісією та видано довідку до акта.

Вважаючи такі висновки Херсонської міської МСЕК № 3 та ЦВЛК протиправними, Міністерство оборони України звернулося до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

ЦВЛК є органом військового управління, який здійснює керівництво ВЛК регіонів у Збройних Силах України та є керівним органом з військово-лікарської експертизи в Збройних Силах України. Начальник ЦВЛК безпосередньо підпорядковується директору Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України (пункти 2.3.1, 2.3.2 Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України).

З огляду на статус ЦВЛК, її повноваження, порядок створення та підпорядкування можна зробити висновок про те, що остання не є самостійним суб'єктом, а підпорядкована Міністерству оборони України.

За загальним правилом один орган державної влади не може звертатися з позовом до іншого органу, тому що це означатиме позов держави до неї самої, за винятком передбачених процесуальним законодавством "компетенційних спорів".

Фактично Міністерство оборони України є суб'єктом владних повноважень, який звернувся до суду з позовом про оскарження рішення іншого суб'єкта владних повноважень (підпорядкованого підрозділу), однак не в межах спору про компетенцію. У рамках цих спірних правовідносин між сторонами відсутні публічно-владні управлінські відносини, жодна із сторін не надає адміністративні послуги іншій стороні, а тому не можна вважати, що позивач у справі виступає як юридична особа без статусу суб'єкта владних повноважень (органу місцевого самоврядування), щодо якої відповідачем допущено протиправну бездіяльність.

Щодо позовних вимог Міністерства оборони України про визнання протиправною та скасування рішення Херсонської міської МСЕК № 3 щодо встановлення причини інвалідності ОСОБА_1 Велика Палата Верховного Суду зазначає таке.

Можливість оскарження в судовому порядку рішень медико-соціальних експертних комісій передбачена й у пункті 9 частини першої статті 19 КАС України. Цією ж статтею передбачено, що такі справи розглядаються в порядку адміністративного судочинства.

Відповідно до пункту 3 Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності медико-соціальна експертиза проводиться з метою встановлення інвалідності хворим, що досягли повноліття, потерпілим від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, особам з інвалідністю (далі – особи, що звертаються для встановлення інвалідності) за направленням відповідного лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я після проведення діагностичних, лікувальних і реабілітаційних заходів за наявності документів, що підтверджують стійке порушення функцій організму, обумовлене захворюваннями, наслідками травм або вродженими вадами, які спричиняють обмеження нормальної життєдіяльності особи.

Отже, медико-соціальна експертна комісія є суб'єктом владних повноважень лише у вертикальних відносинах з особами, стосовно яких прийнято відповідне рішення.

З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що Міністерство оборони України не наділене правом на оскарження рішення Херсонської міської МСЕК № 3, якими встановлено, що травма, поранення та захворювання ОСОБА_1, так, пов'язані з виконанням обов'язків військової служби в країнах, де велися бойові дії.

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про помилковість висновків судів першої та апеляційної інстанцій щодо можливості вирішення позовних вимог Міністерства оборони України про визнання незаконною та скасування оскаржуваних постанови ЦВЛК та рішення Херсонської міської МСЕК № 3.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 16 вересня 2020 року у справі № 821/1524/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91702660>

Податок на додану вартість не нараховується на суму компенсації орендної плати, яка сплачується користувачем земельної ділянки орендарю за її фактичне вискористання без окремого договору про землекористування з власником земельної ділянки

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційні скарги Приватного акціонерного товариства «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» (далі – ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР») на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 22 квітня 2019 року та додаткове рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 29 січня 2019 року у справі за первісним позовом ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» до Товариства з обмеженою відповідальністю «БІО ЕКСПОРТ» (далі – ТОВ «БІО ЕКСПОРТ») за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Радушненської селищної ради Криворізького району Дніпропетровської області, про стягнення заборгованості за договором на компенсацію витрат по сплаті орендної плати за земельну ділянку та штрафних санкцій на загальну суму 195 096,33 грн та за зустрічним позовом ТОВ «БІО ЕКСПОРТ» до ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» про визнання договору недійсним, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

14 липня 2006 року Радушненська селищна рада Криворізького району Дніпропетровської області як орендодавець та Відкрите акціонерне товариство «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» (правонаступником якого є ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР») як орендар уклали договір оренди земельної ділянки загальною площею 16,658010 га. Земельна ділянка надана в оренду на 49 років для обслуговування виробничих приміщень та зернового складу (пункти 1.2, 2.1 договору).

28 квітня 2017 року на підставі договору купівлі-продажу нерухомого майна ТОВ «БІО ЕКСПОРТ» набуло право власності на частину нерухомого майна, розташованого на земельній ділянці площею 16, 658 га.

28 квітня 2017 року ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» (орендар) і ТОВ «БІО ЕКСПОРТ» (користувач) уклали договір на компенсацію витрат зі сплати орендної плати за земельну ділянку, згідно з пунктом 1.1 якого користувач зобов'язався компенсувати орендарю понесені останнім витрати зі сплати орендної плати за користування земельною ділянкою загальною площею 6,52 га, до моменту припинення у орендаря права оренди цієї земельної ділянки <...>.

31 липня 2018 року Радушенська селищна рада та ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» уклали додаткову угоду до договору оренди земельної ділянки від 14 липня 2006 року, якою визнано цей договір таким, що припинив свою дію з 31 липня 2018 року у зв'язку з розподілом земельної ділянки. 1 серпня 2018 року Радушенська селищна рада уклала з ТОВ «БІО ЕКСПОРТ» договір оренди земельної ділянки площею 6,2222 га.

На виконання умов договору 28 квітня 2017 року ПрАТ «РОЗІВСЬКИЙ ЕЛЕВАТОР» нарахував до сплати ТОВ «БІО ЕКСПОРТ» компенсацію орендної плати за користування земельною ділянкою за період з травня 2017 року по липень 2018 року на загальну суму 177 360,30 грн згідно з підписаними орендарем та користувачем актами надання послуг.

Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що умовами договору на компенсацію витрат зі сплати орендної плати за земельну ділянку сторони погодили саме відшкодування компенсації сплаченої відповідачем орендної плати, тож позивач безпідставно нарахував на суму цієї компенсації податок на додану вартість. Відтак, здійснивши перерахунок основного боргу, штрафу та витрат зі сплати судового збору, змінив рішення суду першої інстанції в цій частині.

ОЦІНКА СУДУ

Суди встановили, що належне виконання позивачем умов договору оренди земельної ділянки від 14 липня 2006 року в частині повного та своєчасного внесення орендних платежів орендодавцю – Радушенській селищній раді підтверджується матеріалами справи, разом з тим відповідач, всупереч умовам договору на компенсацію витрат по сплаті орендної плати за земельну ділянку від 28 квітня 2017 року, не компенсував понесених позивачем витрат щодо внесення орендних платежів за оренду земельної ділянки в частині, на якій розташовано об'єкти нерухомості відповідача та якою фактично користується відповідач.

Згідно зі статтею 185.1. Податкового кодексу України об'єктом оподаткування податком на додану вартість є операції платників податку з: а) постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 цього Кодексу, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю; б) постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 цього Кодексу; в) ввезення товарів на митну територію України; <...>.

За договором від 28 квітня 2017 року відповідач не оплачує надані йому позивачем товари чи послуги, а повертає позивачу частину сплаченої останнім орендодавцю – Радушенській селищній раді орендної плати за земельну ділянку, частиною якої на законних підставах користується відповідач. Такі умови є способом договірною врегулювання порядку та умов виконання передбаченого частиною першою статті 1212 ЦК України обов'язку повернути позивачу збережені відповідачем кошти за фактичне користування ним земельною ділянкою за період відсутності окремого договору про землекористування з власником земельної ділянки.

Тому суд апеляційної інстанції правильно вказав, що позивач безпідставно нараховував на суму компенсації та заявив до стягнення податок на додану вартість, та з урахуванням цього позовні вимоги в частині орендної плати та інших нарахованих платежів задовольнив частково.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 12 травня 2020 року у справі № 904/4507/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91572017>

6. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду

1. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 вересня 2020 року

Справа № 761/45721/16-ц (Провадження № 14-122цс20).

Сторони / предмет: ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4 до ПАТ КБ «ПриватБанк» про стягнення процентів, трьох процентів річних та неустойки (пені) за договорами банківських вкладів.

Суддя-доповідач: Пророк В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КЦС ВС вважає, що виключною правовою проблемою є загальне визначення підстав, меж, принципів відповідальності власника істотної участі в банку, зокрема відповідальності за бездіяльність та її наслідки (частина четверта статті 58 Закону України «Про банки і банківську діяльність») або дії та їх наслідки (частина п'ята цієї статті Закону), тягар доведення вини тощо.

2. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 3 вересня 2020 року

Справа № 200/13595/19-а (Провадження № 11-250апс20).

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до Територіального управління ДСА України в Запорізькій області, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору – Заводський районний суд м. Запоріжжя, про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії.

Суддя-доповідач: Прокопенко О.Б.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КАС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку ВСУ щодо тлумачення та застосування норм Закону України від 12 лютого 2015 року № 192-VIII «Про забезпечення права на справедливий суд» в частині виплати судді щомісячної доплати за вислугу років.

3. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 7 вересня 2020 року

Справа № 910/8113/16 (Провадження № 12-57звг20).

Сторони: ОСОБА_1 до ТОВ «НВП «Світло», Відділу реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців Солом'янського району реєстраційної служби ГУЮ у місті Києві, треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача: ОСОБА_2, ОСОБА_3, ТОВ «Офісний центр «Квадрат на Малевича».

Суддя-доповідач: Рогач Л.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КГС ВС вважає, що виключна правова проблема полягає у вирішенні питань: як рішення ВП ВС, прийняте за результатами розгляду скарги на рішення ВРП, ухвалене за результатами розгляду скарги на рішення її Дисциплінарної палати, та яке містить висновки про те, що суд фактично діяв не як суд, встановлений законом, впливає на чинність постановленого у справі судового рішення; чи є рішення ВП ВС, прийняте за результатами розгляду скарги на рішення ВРП, ухвалене за результатами розгляду скарги на рішення її Дисциплінарної палати, яке містить висновки про те, що суд фактично діяв не як суд, встановлений законом, підставою для перегляду такого рішення за нововиявленими обставинами.

4. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 8 вересня 2020 року

Справа № 904/3405/19 (Провадження № 12-50гс20).

Сторони / предмет: Обласне комунальне підприємство «Електромережі-Південне» до ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго», третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – ПП «Асоціація правового захисту», про стягнення 5 286 985,75 грн.

Суддя-доповідач: Уркевич В.Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність відступити від правового висновку КЦС ВС, відповідно до якого залишення позовної заяви без розгляду перериває перебіг позовної давності. На думку колеги суддів, навіть дотримання вимог частини другої статті 264 ЦК України щодо підстав переривання не може автоматично

вказувати на новий початок перебігу позовної давності, якщо відповідний позов було залишено без розгляду.

5. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 8 вересня 2020 року

Справа № 925/642/19 (Провадження № 12-52гс20).

Сторони / предмет: Родниківська сільська рада до Уманської міської ради за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – ОСОБА_1, про визнання незаконним та скасування рішення

Суддя-доповідач: Уркевич В.Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність відступити від правового висновку КАС ВС, відповідно до якого законом регламентований порядок встановлення меж населених пунктів. Судам необхідно визначити, чи були встановлені межі населених пунктів у передбаченому законом порядку, після чого з'ясувати, у межах якого з них перебуває спірна земельна ділянка. У разі якщо межі населених пунктів не встановлені у порядку, визначеному Земельним кодексом України, судам належить виходити з фактичних меж населених пунктів. Так, відсутність реалізації компетентними органами своїх повноважень щодо встановлення меж міста не свідчить про фактичну відсутність таких меж.

6. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 8 вересня 2020 року

Справа № 921/530/18 (Провадження № 12-58гс20).

Сторони / предмет: Збаразька міська рада до ФОП Кузьмихи Н.І. про внесення змін до договору оренди земельної ділянки.

Суддя-доповідач: Уркевич В.Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновку ВСУ щодо можливості / необхідності внесення змін до договору оренди землі в частині зміни розміру орендної плати з моменту, що передує набранню законної сили відповідним рішенням суду, а саме з моменту введення в дію нової нормативної грошової оцінки землі (за умови відсутності відповідно до умов договору оренди землі такої підстави для автоматичної та/або односторонньої зміни розміру орендної плати, як введення в дію нової нормативної грошової оцінки земельної ділянки).

7. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 вересня 2020 року

Справа № 910/6175/19 (Провадження № 12-53гс20).

Сторони/предмет: Державна організація (установа, заклад) «Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» до НБУ, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – ДКС України.

Суддя-доповідач: Бакуліна С.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність відступити від висновків, викладених у постановках КАС, КЦС ВС, щодо можливості застосування статті 1173 ЦК України у справах за позовами до НБУ про відшкодування шкоди. На думку колегії суддів, НБУ є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, самостійним у своїй діяльності від органів державної влади, тобто не є суб'єктом відповідальності за статтею 1173 ЦК України, оскільки не є органом державної влади.

8. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 вересня 2020 року

Справа № 320/5115/17 (Провадження № 14-133цс20).

Сторони / предмет: ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4 до ПАТ КБ «ПриватБанк» про стягнення процентів, трьох процентів річних та неустойки (пені) за договорами банківських вкладів.

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постанові ВП ВС щодо застосування у спорах про стягнення з банку пені за несвоєчасне повернення вкладнику (клієнту) грошових коштів, розміщених за договорами банківського вкладу та банківського рахунка, частини третьої статті 551 ЦК України, відповідно до якої розмір неустойки може бути зменшений за рішенням суду, якщо він значно перевищує розмір збитків, та за наявності інших обставин, які мають істотне значення. Окрім того, на думку колегії суддів, існує необхідність формування єдиної правозастосовчої практики у спорах про повернення грошових коштів, розміщених за договорами банківського вкладу та банківського рахунка, щодо нарахування пені за несвоєчасне повернення цих грошових коштів вкладнику (клієнту).

9. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 вересня 2020 року

Справа № 826/9606/17 (Провадження № 11-292апс20).

Сторони / предмет: ОСОБА_1, ОСОБА_2 до до Ради адвокатів Київської області, Ради адвокатів України про визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити певні дії.

Суддя-доповідач: Анцупова Т.О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КАС ВС, виключна правова проблема полягає у невизначеності положень статті 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», в пункті 1 частини першої якої зазначено, що несумісною з діяльністю адвоката є робота на посадах осіб, зазначених у пункті 1 частини першої статті 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Зокрема, чи є попереднє усунення вимог щодо несумісництва умовою для видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та посвідчення адвоката.

10. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 30 вересня 2020 року

Справа № 916/2813/18 (Провадження № 12-71гс20).

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів – Приватне підприємство «Ніка-2», про визнання договору дарування недійсним.

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КЦС ВС, справа містить виключні правові проблеми щодо: юрисдикції у спорах, предметом яких є визнання недійсним укладеного одним із подружжя без згоди іншого з подружжя договору відчуження частки приватного підприємства, яке створено за рахунок спільного майна; визначення правового режиму майна приватного підприємства; правової природи приватного підприємства та його співвідношення з товариством з обмеженою відповідальністю.

7. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів

1. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 8 вересня 2020 року

Справа № 923/993/19 (Провадження № 12-63гс20).

Сторони / предмет: АТ «Альфа-банк» до ТОВ «Новотроїцьке автотранспортне підприємство-16541» про стягнення 151 272,99 грн.

Суддя-доповідач: Рогач Л.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КГС ВС вважає, що виключна правова проблема стосується застосування позовної давності до нарахувань, передбачених статтею 625 ЦК України. На думку колегії суддів, існує необхідність уточнення питання розповсюдження висновку ВП ВС, наведеного в постанові від 8 листопада 2019 року у справі

№ 127/1572/16 ц, на правовідносини щодо стягнення передбачених частиною другою статті 625 ЦК України нарахувань за відсутності рішення суду про стягнення заборгованості та застосування позовної давності до таких вимог.

Позиція ВП ВС: з наведеного в ухвалі КГС ВС обґрунтування не вбачається, у чому полягає складність застосування відповідних положень законодавства в зазначеній правовій ситуації, невизначеність поставлених судом правових питань на нормативному рівні, неможливість подолання проблеми існуючими процесуальними механізмами.

2. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 8 вересня 2020 року

Справа № 916/1269/18 (Провадження № 12-51гс20).

Сторони / предмет: ТОВ «Укркава» до АТ «Ощадбанк» за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача, – приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Малого О. С., про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню.

Суддя-доповідач: Рогач Л.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного у постанові ВП ВС щодо застосування статті 88 Закону України «Про нотаріат» (строк звернення до нотаріуса за вчиненням виконавчого напису), а також щодо безспірності заборгованості та обрання способу звернення стягнення на предмет іпотеки.

Позиція ВП ВС: Висновок ВП ВС щодо застосування статті 88 Закону України «Про нотаріат» у подібних правовідносинах було вмотивовано законодавчими змінами у правовому регулюванні відповідної сфери суспільних відносин. Щодо підстав для відступу від висновку ВП ВС про безспірність заборгованості та обрання способу звернення стягнення на предмет іпотеки слід вказати, що КГС ВС не вказав про те, від якого висновку вважає за необхідне відступити або із застосуванням якої норми не погодилася колегія суддів КГС ВС, що передала справу на розгляд ВП ВС, та яким чином слід застосовувати норми права.

3. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 9 вересня 2020 року

Справа № 452/926/16-ц (Провадження № 14-127цс20).

Сторони / предмет: ПАТ «Укрсоцбанк» до ОСОБА_2, ОСОБА_3 про стягнення заборгованості.

Суддя-доповідач: Пророк В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного в постанові ВП ВС щодо солідарної відповідальності подружжя за зобов'язаннями, що виникають з правочинів, вчинених в інтересах сім'ї. На думку колегії суддів, системне тлумачення статей 61, 65, 73 СК України дає підстави зробити висновок, що за спільними зобов'язаннями подружжя останнє відповідає усім своїм спільним майном, але така відповідальність не є солідарною.

Позиція ВП ВС: вказана постанова ВП ВС, від якої вважає за необхідне відступити КЦС ВС, містить аналіз наведених положень та висновок про солідарний характер відповідальності подружжя у спорах, що виникають з правочинів, вчинених в інтересах сім'ї, незважаючи на відсутність у законі прямої вказівки на солідарну відповідальність. Тому підстав для висновку про необхідність відступу від правової позиції ВП ВС з мотивів, наведених в ухвалі КЦС ВС, не вбачається.

4. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 9 вересня 2020 року

Справа № 460/939/19 (Провадження № 11-244апп20).

Сторони / предмет: Міськрада до Миргородської районної ради Полтавської області про визнання протиправним і скасування рішення.

Суддя-доповідач: Золотніков О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КАС ВС, виключну правову проблему становить питання щодо застосування положення статті 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» в частині правомірності (можливості) передання культової будівлі у почергове користування двом або більше релігійним громадам у випадку коли ця будівля вже знаходиться у правомірному користуванні якоїсь однієї релігійної громади. Окрім того, немає єдиного підходу також і в питанні щодо предметної юрисдикції спорів такої категорії.

Позиція ВП ВС: аналіз відомостей ЄДРСР не дає підстав стверджувати про наявність виключної правової проблеми в невизначеній кількості спорів у подібних правовідносинах та глибоких і довгострокових розходжень у судовій практиці в справах з аналогічними підставами позову та подібними позовними вимогами. Порушення правил предметної юрисдикції є окремою підставою для передачі справи на розгляд ВП ВС. У касаційній скарзі Релігійної громади УПЦ немає доводів щодо порушення судами правил предметної юрисдикції.

5. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 9 вересня 2020 року

Справа № 522/20835/19 (провадження № 51-794км20).

за касаційною скаргою адвоката Мхітаряна О.С. в інтересах директора ТОВ «Інтер Транс Лоджістік» Гайворонського Я.В. на ухвалу Одеського апеляційного суду від 27 січня 2020 року, якою повернуто його апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді Приморського районного суду м. Одеси від 9 січня 2020 року.

Суддя-доповідач: Лобойко Л.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: ККС ВС вважає, що існують різні підходи у застосуванні статті 50 КПК України щодо визначення документів, які необхідні для підтвердження повноважень захисника у конкретному кримінальному провадженні.

Позиція ВП ВС: ухвала ККС ВС не містить обґрунтування того, що поставлені цим судом питання становлять виключну правову проблему з точки зору зазначених критеріїв. Зокрема, колегією суддів не наведено жодних аргументів на користь відсутності сталої судової практики щодо розв'язання поставлених в ухвалі питань з посиланням на конкретні судові рішення.

6. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 вересня 2020 року

Справа № 904/920/19 (Провадження № 12-60гс20).

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до ТОВ «Торгівельно-транспортна компанія», ОСОБА_2 про визнання недійсними рішення загальних зборів учасників товариства та іпотечних договорів.

Суддя-доповідач: Рогач Л. І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: ККС ВС вважає за необхідне частково відступити від висновку, викладеного в постанові ВП ВС в тій частині, що договори, укладені посадовою особою товариства без передбаченої статутом згоди загальних зборів, не порушують прав та інтересів учасників такого товариства незалежно від виконання учасником товариства одночасно функцій його директора або розміру частки учасника в статутному капіталі товариства. На думку колегії суддів, існує необхідність формування правової позиції щодо належного захисту прав учасників господарського товариства, частка яких у статутному капіталі становить 50 %, на участь в управлінні цим товариством із забезпеченням принципу верховенства права, що має вирішальне значення для вирішення цього та подібних спорів.

Позиція ВП ВС: ВП ВС послідовно та вже неодноразово висловлювала в подібних правовідносинах правові позиції щодо змісту прав та законних інтересів учасників господарського товариства, у тому числі й тих, частка яких у статутному капіталі становить 50 %, та способів їх належного та ефективного захисту, підстав для звернення до суду учасника товариства з позовом в інтересах самого товариства (у порядку статті 54 ГПК України), наслідків вчинення правочину органом юридичної особи з перевищенням повноважень, необхідності уникати зайвого втручання в питання внутрішньої діяльності товариства, які вирішуються зборами учасників товариства.

7. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 вересня 2020 року

Справа № 910/32643/15 (Провадження № 12-61гс20).

Сторони / предмет: ТОВ «Хот-Сток» до ТОВ «АВС Логістик Групп», ОСОБА_1, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору – ТОВ «Енерго-Люкс», про визнання недійсними результатів аукціону.

Суддя-доповідач: Бакуліна С.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, виключною правовою проблемою є питання щодо: правомірності відчуження земельної ділянки та зведеного на ній об'єкта нерухомого майна як окремих нерухомих речей різним власникам; ефективного способу захисту порушеного права (визнання права, визнання правочину недійсним тощо), який спроможний забезпечити дотримання балансу інтересів різних власників у подібних спорах; поширення на подібні правовідносини інституту переважних прав та можливості їх захисту за аналогією закону із застосуванням механізму переведення прав та обов'язків покупця на позивача; процесуальних дій суду у разі визначення позивачем у спорі про визнання недійсним результатів прилюдних торгів неналежного (неповного) складу відповідачів.

Позиція ВП ВС: в ухвалі КГС ВС не викладено правову проблему, яку містить ця справа саме у правозастосуванні, не обґрунтовано, в чому вбачається складність застосування відповідних положень законодавства у зазначеній правовій ситуації, невизначеність поставлених судом правових питань на нормативному рівні, неможливість подолання проблеми існуючими процесуальними механізмами.

8. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 вересня 2020 року

Справа № 910/19106/19 (Провадження № 12-56гс20).

Сторони / предмет: ТОВ «Вопак-Трейд» до АТ «Альфа-Банк», за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Шевченко І.Л., Приватного виконавця виконавчого округу Волинської області Таранка Д.В., про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню.

Суддя-доповідач: Бакуліна С.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, виключною правовою проблемою є питання щодо можливості застосування передбачених пунктом 5 частини першої статті 137 ГПК України заходів забезпечення позову, у випадку, коли застосування такого заходу призведе (може призвести) до припинення, відкладення, зупинення чи іншого втручання у проведення конкурсу, аукціону, торгів, тендера чи інших публічних конкурсних процедур, що проводяться державним чи приватним виконавцем у порядку, визначеному Законом України «Про виконавче провадження».

Позиція ВП ВС: КГС не виклав в ухвалі правову проблему, яку містить ця справа саме у правозастосуванні відповідних норм права, відсутні також і посилання суду касаційної інстанції на конкретні справи або їх кількісні показники, які б свідчили про те, що судами було сформовано різну правову позицію при вирішенні справ з подібними правовідносинами, а передача цієї справи на розгляд ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики. Питання про застосування положень процесуальних норм щодо застосування заходів забезпечення позову вирішується судом касаційної інстанції під час розгляду касаційної скарги відповідно до його повноважень.

9. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 вересня 2020 року

Справа № 922/3994/13 (Провадження № 12-62гс20).

Сторони / предмет: перший заступник прокурора міста Харкова в інтересах держави в особі Харківської міської ради до ФОП Гурованової Е.Л., за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Департаменту земельних відносин Харківської міської ради, про стягнення 2 917 651,19 грн.

Суддя-доповідач: Бакуліна С.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КГС ВС вважає, що виключною правовою проблемою є питання щодо можливості переглянути судові рішення за нововиявленими обставинами з підстави, визначеної частиною другою статті 320 ГПК України, поза межами присічного строку, встановленого частиною другою статті 321 ГПК України, внаслідок тривалого розгляду спору національними судами, оскільки вказане питання може виникнути у невизначеній кількості справ.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не виклав в ухвалі правову проблему, яку містить ця справа саме у правозастосуванні відповідних норм права, відсутні також і посилання суду касаційної інстанції на конкретні справи або їх кількісні показники, які б свідчили про те, що судами було сформовано різну правову позицію при вирішенні справ з подібними правовідносинами, а передача цієї справи на розгляд ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики. На розгляд ВП ВС у цій справі передане питання, яке може бути вирішено КГС ВС як належним судом.

10. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 вересня 2020 року

Справа № 752/10274/16-ц (Провадження № 14-128цс20).

Сторони / предмет: ПАТ КБ «Правекс-Банк» до ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5 про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Суддя-доповідач: Лященко Н.П.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КЦС ВС вважає, що існує необхідність відступити шляхом конкретизації від висновку, викладеного у постанові ВСУ щодо зміни строку виконання основного зобов'язання, де суд зазначив, що позовна давність обчислюється саме з цієї дати, та водночас вказав, що «усі наступні платежі, передбачені графіком сплати щомісячних платежів, не мають правового значення». На думку КЦС ВС, сплата платежів після настання строку кредитування не має значення для визначення строку кредитування, проте впливає / може впливати на переривання перебігу позовної давності, оскільки це передбачено статтею 264 ЦК України і пов'язується з будь-якими активними діями зобов'язаного суб'єкта (боржника) або коли визнання боргу здійснюється іншими суб'єктами, якщо на це була виражена воля боржника.

Позиція ВП ВС: правовідносини у цій справі та справі, від висновку ВСУ в якій пропонується відступити, не є подібними, вони відрізняються за характером спірних правовідносин, у них встановлено відмінні фактичні обставини, у зв'язку з чим правове регулювання цих правовідносин є різним.

11. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 вересня 2020 року

Справа № 5017/1221/2012 (Провадження № 12-49гс20).

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до ТОВ «Промтоварний ринок», треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача: Овідіопольська РДА Одеської області, Компанія «Паррокс Корпорейшн Лімітед», ОСОБА_2, ОСОБА_3, ТОВ «Віктор Д», ТОВ «Капітал Фінанс М», Компанія «Кіттеп Лімітед», про визнання недійсними рішень та статутів товариства.

Суддя-доповідач: Рогач Л. І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність відступити від висновку, викладеного в постанові ВП ВС, щодо можливості застосування підпункту «д» пункту 3 частини п'ятої статті 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (у редакції, чинній із 17 червня 2018 року) до правовідносин, які виникли до набрання чинності цією редакцією Закону, зокрема у справах за позовами, які подані до 17 червня 2018 року; та щодо належності такого способу захисту порушеного права та інтересу, як визнання недійсним рішення загальних зборів учасників товариства з обмеженою / додатковою відповідальністю відповідно до положень пункту 2 частини першої статті 25 цього ж Закону.

Позиція ВП ВС: наведені КГС ВС в ухвалі мотиви для відступу від правової позиції ВП ВС не стосуються спірних правовідносин та не обґрунтовують підстави для розгляду питання про необхідність відступу від висновків.

12. Суд, який направив справу: ОП КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 вересня 2020 року

Справа № 607/11542/16-ц (Провадження № 14-123цс20).

Сторони / предмет: ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» до ОСОБА_1 про стягнення коштів за навчання.

Суддя-доповідач: Лященко Н.П.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КЦС ВС вважає, що у справах про стягнення коштів за навчання існує виключна правова проблема, що пов'язана з вирішенням питання, чи входить стипендія до витрат на навчання, які особа зобов'язана компенсувати у випадку невиконання нею обов'язку відпрацювати протягом трьох років.

Позиція ВП ВС: в ухвалі ОП КЦС ВС не зазначено жодної з обставин, які можуть свідчити про наявність виключної правової проблеми. Крім того, йдеться про наявність виключної правової проблеми щодо застосування норми права, яка втратила чинність більше 6 років тому.

13. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 вересня 2020 року

Справа № 450/1726/16-ц (Провадження № 14-138цс20).

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, треті особи: приватний нотаріус Пустомитівського районного нотаріального округу Львівської області Боллод Г.А., регіональний сервісний центр у Львівській області МВС України, про визнання майна об'єктами спільної сумісної власності подружжя, визнання недійсним договору дарування, визнання права власності на ½ частину майна.

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного в постанові ВП ВС, відповідно до якого для одержання у власність земельної ділянки у 2007 році, яка є нерухомим майном, недостатньо було лише факту укладення договору дарування, для виникнення такого права обдарований повинен був одержати документ, що посвідчує право власності – державний акт, та здійснити державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно. Сама собою реєстрація договору дарування, здійснена 26 жовтня 2007 року приватним нотаріусом у Державному реєстрі правочинів, не підтверджувала виникнення права власності на нерухоме майно, а тільки містила інформацію про правочин. На думку колегії суддів, до 1 січня 2013 року право власності на земельну ділянку

виникало з моменту здійснення нотаріального посвідчення договору дарування (частина третя статті 334 ЦК України).

Позиція ВП ВС: у цій справі та у справі, від висновку в якій вважає за необхідне відступити КЦС ВС, містяться різні предмет і підстави позовів, суди встановили різні фактичні обставини справи, в зв'язку з чим матеріально-правове регулювання спірних правовідносин є різним, а спірні правовідносини у цих справах не є подібними.

14. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 29 вересня 2020 року

Справа № 640/7773/19 (Провадження № 11-272апп20).

Сторони / предмет: начальник РВ ФДМУ по Закарпатській області до ФДМУ, треті особи: РВ ФДМУ по Закарпатській області, РВ ФДМУ по Волинській області, РВ ФДМУ по Львівській області, РВ ФДМУ по Львівській, Закарпатській та Волинській областях, про визнання протиправними дій, зобов'язання вчинити дії.

Суддя-доповідач: Гриців М.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КАС ВС, виключна правова проблема полягає у відсутності в судовій практиці однакового підходу до тлумачення права на звернення до суду та права на судовий захист суб'єкта владних повноважень у разі оскарження ним акта індивідуальної дії, що його стосується.

Позиція ВП ВС: у наведеному в ухвалі КАС ВС обґрунтуванні ВП ВС не вбачає підстав, за яких в аспекті фактичних обставин справи можна побачити в них виключну правову проблему, вирішення якої необхідне для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики.

15. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 30 вересня 2020 року

Справа № 1640/2764/18 (Провадження № 11-302апп20).

Сторони / предмет: Міськрада до Миргородської районної ради Полтавської області про визнання протиправним і скасування рішення.

Суддя-доповідач: Золотніков О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КАС ВС, виключну правову проблему становить питання щодо предметної юрисдикції у спорі за позовом міської ради до районної ради про визнання незаконним і скасування рішення про затвердження статуту центральної районної лікарні, зокрема, чи може міськрада як суб'єкт владних повноважень звертатися з таким позовом до суду.

Позиція ВП ВС: порушення правил предметної юрисдикції є окремою підставою для передачі справи на розгляд ВП ВС, на яку КАС ВС може посилатися у випадку, коли учасник справи оскаржує судові рішення саме з цих підстав. У касаційній скарзі міськради немає доводів щодо порушення судами правил предметної юрисдикції.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період із 01.08.2020 по 30.09.2020 / Відпов. за вип.: суддя ВП ВС, д-р юрид. наук О. Р. Кібенко. – Київ, 2020. – Вип. 23. – 60 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua